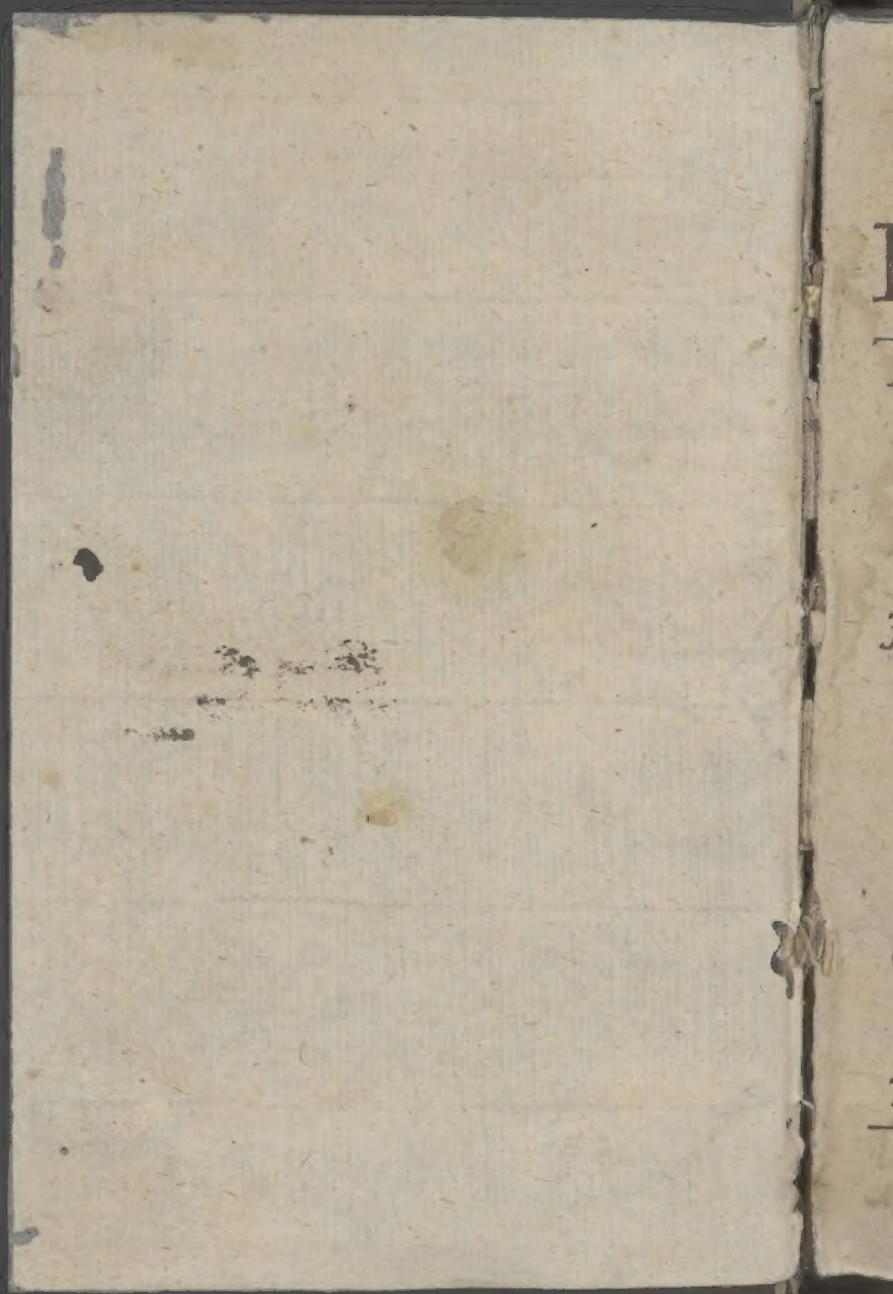

jakobi martini

10045

JACOBI BORNITI
J. U. D.
PARTITIONUM
POLITICARUM
LIBR. IV.

In quibus ordine & summatim capita
artis Politicæ designantur

De
REF. { FUNDANDA,
CONSERVANDA,
AMPLIFICANDA &
CURANDA.

Moderatoribus Rerump. inscripti.

Ars Politica longa, Vita brevis, Experientia diffi-
cilis & periculosa.

HANOVIAE,
Typis Wecheliani apud Claud. Marnium, & hered. Jo. Aubrii.
M. DC. VIII.

ARTITIONUM
POTESTATUM

By B'lem. F. IV. 9(6)

EPISTOLA DEDICATORIA
ad Moderatores Rerump.

PULCRUM est benefa-
cere Reip. etiam benedi-
cere haud absurdum est.
Et qui fecere, & qui fa-
cta aliorum scripsere, multi
laudantur; Illustres,
Generosi, Nobilissimi, Clarissimi &
Prudentissimi Rerump. Gubernato-
res, Patroni submissè & summo perè
colendi, elegans & nervosa sententia
Crispi Sallustii est, quâ debita erga
Reimp. officia exigere videtur, cui post
DEUM opt. max. omnia nostra studia
debemus. Quodq; non tam pulcrum,
quàm necessarium & fructuosum esse
Reipub. arbitror. Et sanè Moderatores
Rerumpub. Magistratus, Consiliarios,
Judices togatos & sagatos Reipub. suis

functionibus benefacere, & proinde summis præmiis dignos esse in propatulo est. Quid enim Imperia, Leges, Iudicia, Consilia in Rep. valerent, nisi essent qui illa exsequerentur. Benedicere quoq; Reip. haud absurdū esse, imò adæquē ac benefacere summē necessariū statuo, quo verbo studium historicum innuitur. Quid enim historia quā exemplaris Philosophia, in quā, ut Livii verbis utar, *Omnis exempli documenta in illustri posita monumenta intueri possis, inde tibi tuq; Reipub. quod imitēre capias, inde fædum inceptu, fædum exitu quod vites.* Illa enim monstrat, quæ vita, qui mores fuerint, per quos viros quibuscunque artibus domi militiaq; & partum & auctum Imperium sit, Et ut summatim dicam, Illa est dux & lux vitæ humanæ publicæ & privatae. Quā de causâ M. Cicero in Orat. rectē monet, *Plus laboris esse conferendum historiis, è quibus exemplo-*
rum

DEDICATORIA. 5

*rum vis suppetit , quàm Philosophorum
disputationibus legendis. Digni proinde
laude , honore & præmiis qui res ge-
stas scripsere : Dignissimi qui bene
gesta imitanda , malè facta fugien-
da in civilibus negotiis sibi propo-
nunt.*

Cæterum quid expedit legere histo-
riam & non intelligere? Quod nō le-
gere est sed negligere. Verū sensum &
fructū in historiis enodandis Ars poli-
tica suggerit, quæ ad exēpla politica sua
theoremata accommodat, & ad usum
Reipub. prudenter transferre docet, si-
ne cuius ductu & adminiculo studium
historicum temerarium & infructuo-
sum erit. Quomodo enim quis de statu
Reip. de Imperio, de Legibus, de Con-
siliis, Magistratibus, de rebus domi fo-
risque gestis, de Principum ingeniis &
moribus, de conversionibus Rerump.
& aliis innumeris doctrinæ politicæ

articulis iudicium feret, nisi prius rationem status, Imperii, Legum, Confiliorum, Magistratuum, Principis, & actiones pacis & belli &c. didicerit. Qui haud secus ac Theologus in lectione historiae sacrae principiis theologicis: Physicus in contemplatione naturarum, praeceptis Physicis: Ethicus in hominum moribus censendis, morum doctrinam destitutus, in indagatione exemplorum civilium, Rerum. & publicè privatimq; gestorum, arte Politicâ non instructus, frustra operam & tempus locabit. Universum enim exemplorum examen theoriam necessariò praesupponit, quæ ex singularibus collecta vicissim ad eadem adaptanda est, quæque veluti amissis est, secundum quam singula exempla historica consideranda & dijudicanda sunt. Adeò ut historicum studium politico semper sit ἀντὶστοιχόν, nec alterum ab altero usu segregandum.

gari possit, nec unquam quis verum politicæ disciplinæ sensum absque Historiâ, verumvé historiæ fructum sine politicis fundamentis consequi valeat.

Quâ de causâ & hi de Republ. benè merentur, adæque ac Historici, qui Reip. scriptis politicis benefaciunt. Historicorum numerus ferè est innumerus priscorum & novorum, & adhuc indies succrescit: ut in hoc amplissimo campo ad noticiam Rerump. & rerum gestarum universi orbis terrarum nihil desiderari videatur. Politicorum quoq; scriptorum magna est copia, sed maxima differentia. Plerosq; enim videris de virtutib. Principum differere, quod potius ἡθικὸν quiddam: Alios de themate aliquo politico agere: Paucissimos artem ipsam universis & singulis argumentorum partibus & capitibus comprehensam tractare, fortè difficultate, amplitudine & sublimitate rerum de-

territos & cohibitos. Quanquam reperias quosdam Methodum adfectasse, sed non consummasse.

Cum autem id imperfectum sit, quod non ex omnib. partibus, & confusum quod non ordine constet, non potui non persuadere mihi, infeliciter & inutiliter eum in studio politico & historico occupari, qui præceptis partim heterogeneis, partim mutilis, partim confusis innititur. Propterea à primordio ferè studii politici eò animum & nervos intendi, ut si qua posset in re politicâ methodus & ordo inveniri, periculum facerem. Nec successus Dei gratiâ & ope defuit conatui. Comperi enim ratione & usu, quæ τεχνήρια omnium artium, Remp. fundandam, fundatam conservandam; amplificandam, & morbidam curandam esse, Quemadmodum corpus humanum suis partibus compositum nutriendum & curandum:

randum: ædificium extructum fartum
tectum tuendum. Quæ Methodus ad
Remp. quàm aptissima visa fuit, pro-
pterea quod hisce quatuor muniis to-
tum officium politici contineatur &
expediatur.

Hæc ergò Partitiones summis re-
rum partibus & articulis ἐς τὸ ὅσα ἐκ κε-
φαλῆς diduxi, ut prima extremis media
utriusq; ordine naturæ convenirent, &
còrpus quodammodo (non dico ἀκρι-
βῶς & ἀπλῶς, sed quantum in re subli-
mi, intricata & immensa potè fuit) ar-
tis politicæ absolutum constitueret, ne
ullum caput aut membrum τῷ σώματι
πολιτικῷ συζενὲς & essentialè decelle vi-
deretur, sive speciatim expressum, si-
vè generatim saltem indicatum fue-
rit.

Quod an consecutus fuerim, meum
non est opinione meâ aliorû sententi-
am antevertere, sed vestrum Viri πολίτῃς

κώτατοι, Rerump. κυβερνήται, aularum arbitri, Imperiorum, Consiliorum & Judiciorum præsides, de hoc meo conatu iudicium ferre. Quippè qui in politicis negotiis *πολιτικῶν* versati, veram non simulatam Philosophiam adfectatis; & non tantum theorematibus, verum etiam & imprimis longo rerum usu, in quo cardo vertitur, politicam prudentiam confirmatis.

Vobis itaq; Viri politici, hæc lucubrationes inscripsi, non ut putarem vos hisce elementis indigere, verum ut illa vestræ censuræ & patrocinio subicerem. Censuræ, ut iudicium de hac arte ab artis peritis petam, Num certa præcepta politica hîc designata; quæ digna ut in institutionib. & syntagmate quodam politico, apodixi uberiori declarentur, exemplis illustrentur, dubia discutiantur, & ad usum in Rep. accommodanda demonstrentur.

Quod

Quod si quadam incerta, mutila, obscura, inordinata, deprehendantur, calculo vestro reprobetis, & nota censoria notetis, ut monitus munitusque vestra prudentia quod imperfectum ad perfectionem redigere annitar. Plus enim pollent ingenia quàm ingenium, plus oculi vident quàm oculus; plus multi experiuntur, quàm unus, plus sapiunt senes & veterani, quàm juvenes & tyrones.

Patrocinio autem vestro idè credere volo & debeo hoc quaecunque sit studii, quod benigniores & æquiores patronos invenire nō possim quàm Vos, quibus salus Reipublicæ suprema lex est: & quibus studium politicum cordi & curæ.

Vos ergò, Viri prudentes, hæc mea progymnasmata politica animo æquo suscipere, candido censere, benigno prosequi & tueri haud dedignemini,

12 EPIST. DEDICAT.

maorem in modum oro rogoq; Pro
quâ benevolentia & tutelâ erga singu-
los animi gratitudinem, officiorumq;
promptitudinem mutuiter repromit-
to. Valete Viri Illustres, Generosi, No-
bilissimi, Prudentissimi & εὐπολίτευόμε-
νοι. DEUS opt. max. Autor & Mode-
rator omnium politiarum vestras Res-
pub. fartas tectas conservet, & suâ gra-
tiâ abundè fortunet. Dab. Suidnici Si-
lesior. Anno Salutis M. DC. VII.
Kal. Marti.

V. V.

O. & S.

JACOBUS BORNITIUS
Torgensis Misnicus.

Autor

Autor

AD BENEVOLVM
Lectorem.

NIHIL dici, Benevole & Candido
Lector, quod non dictum sit pri-
us; nihil inveniri quod non ante
inventum sit, opinio vulgi est, ex
diverbio comico profecta. Quod in-
efficta humani ingenii vis atque experientia can-
grano salis exaudiri dum esse liquido evincunt. Si
quis enim artes belli & pacis hoc seculo florentes cum
incentis veterum conferat, facile dijudicabit &
argumenta & formam rerum multarum olim non
innotuisse. Exemplo sit ars militaris & medica.
Nam si Iulius Caesar redvivens operam & opera
bellica, quae hodie extant, videret, attonitus puto ob
discipline & prudentiae militaris terram marisq; in-
crementum, redderetur: cuius magna pars ipsum
latuit. Quod si Hippocrate & Galenus olim Me-
dicorum Principes viros hisiauros & recessus na-
turae oculariter hodie inspicere, forte naturam
transmutatam esse, aut altum Deum opt. max.
arcana Macrocosmi & Microcosmi jam demum

hominibus aperuisse, sibi persuaderent. Ut taceam de aliis rebus noviter perfectis & adfectis. Quod artium & scientiarum Methodum attinet, illa hodie DEI beneficio ita comparata est, ut etiam intra breve temporis spatium generosum ingenium artium precipuarum metam attingere possit. Quod olim ob præceptorum confusionem & ataxiam ne per totum vitæ curriculum alicui licuit. Et sane indubium est propediem universas & singulas artes toti orbi terrarum unâ eademq; Methodo illucescentes singulari & novo miraculo fore. Methodum in Theosophia videris exactissimam: in Iure, in Medicina, in artibus Logicis, Metaphysicis, Physicis, Mathematicis, Ethicis &c. ordine nature conformatum: quâ quis ductus non poterit modico annorum intervallo rerum divinarum & humanarum potissimâ theoriam non consequi: postea maturiori praxi ad vitæ tempus usque percoleri & perficere.

Ceterum ars illa (quod dolendum) reliquarum artium Architectonica hætenus fermè sepulta & neglecta fuit. Quoties enim quisque, qui iuri operam dederit, & ad rerum gubernacula adspiraverit, politicam doctrinam excoluit, aut saltem sibi necessariam fore duxit. Multi enim rem politicam in nudâ praxi & experientia sitam esse prætendunt, præceptis politicis planè expolis. Alii & plerique sufficere sibi principia juris æstimatori & dogmata quædam

quadam politica Platonis & Aristotelis delibasse, persuasum habuere, rerum experientia in negotiis belli & pacis longè aliter edocti, quàm confidentiâ ducti, ne dicam seducti, adeo, ut rerum administrationi admoti ab initio inane scutum ignorantia prætere-
dere: & serò q. denuò à cunabulis resipere coacti fuerint. Quanquam enim prudentia civilis, ut & omnium aliarum artium & scientiarum perfectio praxi & experientia consummetur, cum nullus habitus absq. crebrâ exercitatione & cognitione rerum singularium adquiri possit; & extitisse interdum quosdam rei militaris & civilis ductu natura, longq. rerum usu peritos. Nemo tamè sinceriter & verè sentiens inficius ibit, Omnè praxin absq. prævia theoria imperfectam & incertam esse. Quippe quæ basi & normâ suâ destituatur, quod comprobatur Iuris prudentia & Medica; Facillantes enim videris rabulas in actione: imperitos iudices in definitione causarum, ab æquo exorbitantes iuris principiis destitutos: Empiricos in novis morbis emergentibus, aut in antiquis & notis Symptomate quodam variantibus, planè dubitantes & desperantes, theoria medica eos deferente. Ne dicam de Mechanicis & aliis. Propterea & ad prudentiam politicam comparandam præcepta corporis & ordinis politici nō negligenda sunt, si in negotiis civilibus prudenter & rectè versari velimus. Equidè & ius civile summo

honore & laude dignum: omnibusq^{ue} studiosis politici-
ces commendandum est, non tam quod à Romanis
profectum, quam quod æquitate quodammodo per-
fectum: At id satis esse cuius Reip. statui primi
fonte advertetis, qui Leges Romano-Germanici
Imperii & ordinationes aliorum populorum iuri-
li tamen maximè ex parte incognitas, aliquantillè
cognoverit. Nec diffitendum est, multa politiis salu-
taria in scriptis Platonis & Aristotelis reperiri, sed
an absoluta & præcipua Rerump. principia contine-
ant, valde dubito (nisi quis ea leviter tacta esse cie-
vet) quorum tamen prima ratio habenda fuisset.

Nulla enim aut pauca de functionibus summi
Imperii inserta observare licet. At quis unquam
Politicoꝝ Politica fundamenta verè profiteri po-
tuit: imperio & partibus ejus ignoratis. Ne dicam
de aliis quamplurimis articulis, quorum ne mentio
facta fuit. Immo nec fieri quidem potuit ab iis, qui
civili gubernationi nunquam interfuerunt.

Quia quod hodiè plura prudentiæ civili & mi-
litari adinventæ, quorum ne quidem cogitatio ce-
teribus in animum venit. Et quantum fragmenta
illa ad rectionem Rerump. hæcenus fecerint, Prin-
cipes & gubernatores ipsi politici in actionibus pa-
cis & militiæ satis experti fuerunt.

Quæ cum in cursu & usu studiorum meorum a-
nimadverteterem, longè aliter de studio juris Romani
& Politi-

& Polit: Platon: & Arist: sentire capi. Ius Roma-
 num suspiciendum & necessario descendum esse: le-
 genda etiam Politica fragmenta veterum, sed non
 perfecta nec satis esse ad habitum politicum compa-
 randum. Idcirco rem ex principiis repetendam esse
 putavi, in vestigando, quæ primordia, quæ fulcra &
 stabilitimenta Rerum publ. &c. non tam ex opinione
 Philosophorum, quam Politicorum & Ictorum de-
 cretis, qui juris publ. & priuati gnari fuerunt, quos
 præceptorum loco secutus & veneratus sum: tum
 exemplis & experimentis Rerum publ. confirmatus
 aliquantum. Investigata materia loco, indies ad for-
 mam operis intentus architecti more, qui maceriâ,
 ligna, lapides &c. aliundè petit, at artis suæ norma
 ordinatum adificiū extruit, destinari. Itaq; postea
 rationem ordinis in re politicâ cum ordine corporis
 & membrorum politicorum contuli, atq; præcepta
 politica methodo quadam congesti, quorum ante bi-
 ennium in Geograph. & tabulis adumbratam præmisi,
 nunc partitiones eorundem sub iicio, capit. & arti-
 culis studi politici summatim indicantes, & ordinē
 huius doctrinæ designantes. Animus erat theore-
 mata plenius & planius diducere, sed multæ causæ
 me retraxerunt ab instituto, quas hic explanare neq;
 quis alii, neq; mihi integrum esse videtur. Satis ar-
 bitror summo digito prudenti lectori indicasse, quid
 hæc lucubrationes præ se ferant, Lectorem intelligo,

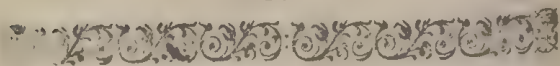
qui periculum in re politicâ fecerit, & verâ non simulatâ Politico sophia imbutus fuerit, qui verum & sincerum de hisce laborib. iudicium feret. Namq. hominum de scholâ, foro & plebe, id est, qui ἀρετὰ πολιτικὰ inanibus speculationibus tantum, & sanguinolentis litibus & impolitis opinionib. indulgent, istorumq. versipellium, pseudopoliticorum, quâ veram doctrinam politicam cum religione & conscientia, polypos nō politicos imitantes suisq. decipiant, præiudicium iamdudum ad Garamantes oblegavi. Quibus objectum velim: Ne sutor ultra crepidam: & ut quisque suo se pede metiatur.

Scio etiam quædam ordinatius & fufius, quæ concisus etiam & absque iteratione in hoc opus tradidisse, sed malui eorum correctionem, quævis in populari argumento populari & proccaciori suspendere, donec forte, an calculo politico Sophorum: ad INSTITUTIONES POLITICAS, quas antè aliquot annos cum ex locis peregrinis recepi, & in aulâ aliquantisper commoratus essem in decursu quodam politico innui, edendum, animatus fuero.

Interim hisce Partitionibus utere bone Lector. quas mihi non ἐκ παραλήγου & de subito natas, sed ferè trecentis autoribus & commentatoribus politicis (ut taceam de aliis) partim Latine & Græcè, partim Hispan: Ital: Gallicè &c. scriptis, quorūcūq. copiam

copiam habere licuit, collatis, non sine labore partas esse, certò tibi persuadeas.

Quod si hac levidensia putès, rem ex re cogita, non dubito te in singulis firmè axiomatibus, ne dicam verbis symbola variorum & amplissimorum argumentorum adeoq; sylvam comperturum, ad qua accuratè excolenda ne vita hominis suffecerit. Licentius vis eloquar, sine jactatione tamen, velim & exoptem universa & singula ad Remp. pertinentia meditamenta hisce quatuor libris contineri. Sed tu lege & perpende, sp̃i fretus, te propediem etiam de Majestate & functionibus summi Imperii, nec non de nummis percutiendis & conservandis, de præmiis in Republica decernendis, de Aera-rio conficiendo, de Iure Collegiorum: & de aliis argumentis exercitationes nostras perlecturum. Vale. Dab. SuidmicIm Silesia Kal. Marti Anno M. DC. VII.

Cicero.

ALITER LEGES, ALITER PHILOSOPHI.

proinde Bodinus

QUI DE REP. SINE LEGUM AC
IURIS SCIENTIA SCRIBUNT,
CONSIMILITER FACIUNT,
UT QUI NULLIS OMNINO IAC-
TIS FUNDAMENTIS AD ES
ALTISSIMAS MOLUNTUR.

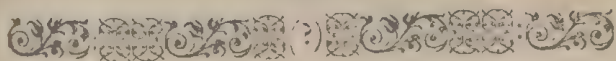
nam

JURISCONSULTI NON PHILO-
SOPHORUM DECRETIS, SED
POPULARI CAPTU AC SEN-
SU CIVILEM SAPIENTIAM
METIUNTUR.

idcirco

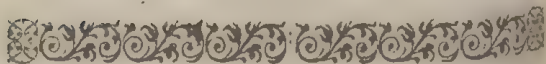
LEGUMLATORES ET JURIS-
CONSULTOS VELUT DUCES
IN DISPUTATIONE DE REP.
SI QUI DEBEMUS.

NOTA.

N O T A.

M Inusculà literà argumenta
 & capita singularia distin-
 cta indicant tibi Lector se-
 riem Locorum Communium, quos
 studiosus Politices ordine prescri-
 pto in Historia, Peregrinatione,
 Praxi & Observatione rerum &
 negotiorum civilium sequi potest.
 Ut etiam ambitum & amplitudinē
 studii Politici *εὐκρίν* videat, pra-
 mittitur *εὐκρίν* quadam artis &
 artificis Polit: Anno 1605. Gerli-
 ci edita. quae plura in rec. ss. quam
 in front: spicio promittere videtur.
 Tu hisce lucubrationibus feliciter
 uter & bene vale.

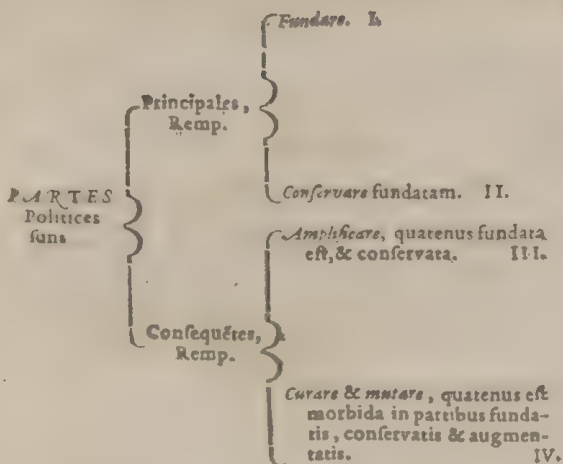
Ars Politica , sive scien- tia Civilis agit

DE REP. PERFICIVNDA.

Cujus finis

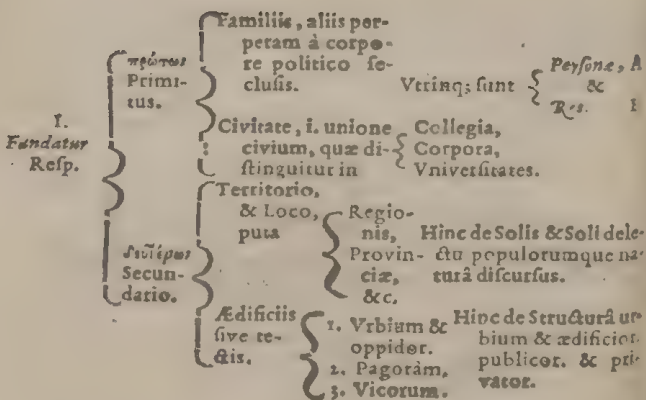
1. Vita Civilis.
2. Perfectio humana & Civilis.
3. Divina contemplatio & Actio,
In qua acquiescit.

PARTIS

Vnde quatuor *Munia* politica.

- Remp.
 - 1. Fundare.
 - 2. Conservare.
 - 3. Augmentare.
 - 4. Curare & Mutare, &c.

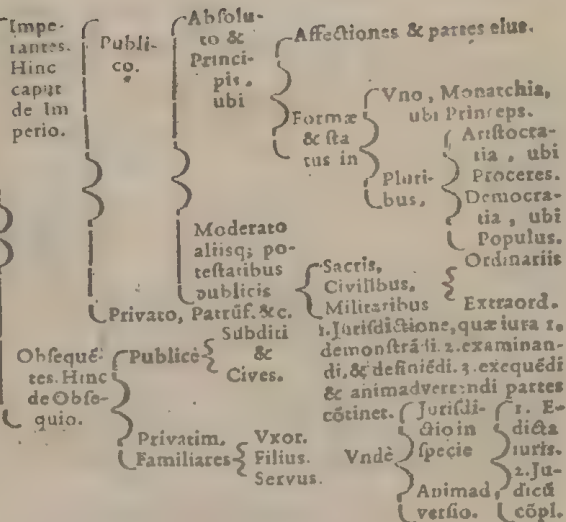

fone. A
&c
s. 1

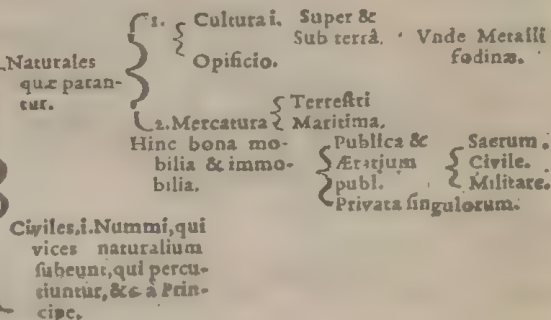
oli dele-
que na-

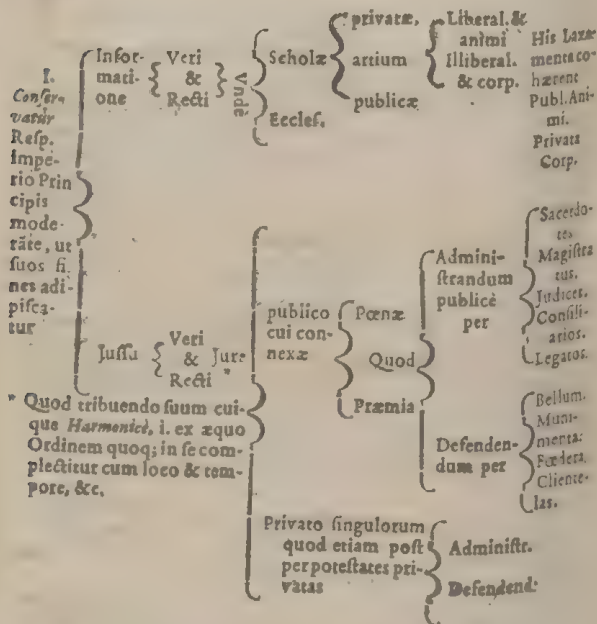
aurâ ur-
dificiet.
&c pri-

A.
Persona
sunt

B. Res

Hinc de *Politia* qua-
druplici agitur pars
altera *Politica*

1. *Sacra.*
2. *Civili.*
3. *Militari.*
4. *Privata.*

In ſingulis Perſon.
Leges Rerum, &c.

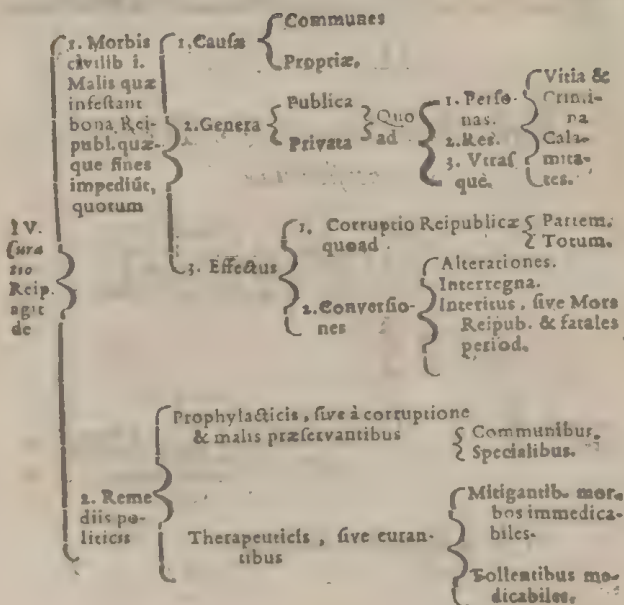
*Amplifica-
tur Resp.
incre-
mento*

Populi
{ Rerum

Utique modi {

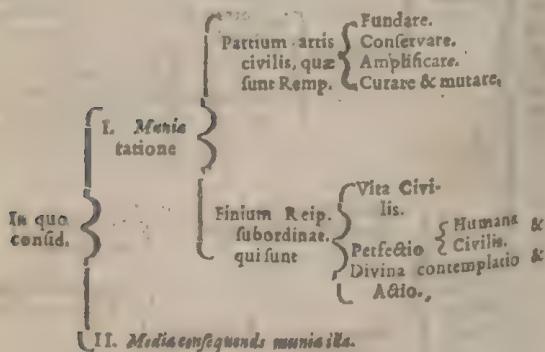
Communes,
Proprij, ſive
ſpeciales.

Directi.
Obliqui, &c.

II. Tabula.

*Politicus est artifex Reipub.
perficiunda.*

Obferuatio o-
culis
Vita huc Vita communis reliquiarum ratio

dictis politius.

pulorum

bet

Hebræorum,

Græcorum,

Romanorum & Ger-

man.

Item Hispan. & Gall.

&c.

Ital. Barbaror. Indor.

Quod præterea

Resp. faciunt Reli-

giones legatorum.

Historia

humana

præterea: impti-
mis suæ
Retūp. præsent: & vict-
Retūp. præsent: & vict-

Analy
si ex-
pleū

Præ
xi
in

Rerum gestar.
in illis.

Mythistoria Po-
etar. quæ vito
similia.

Vicarij

Fundat. suggestio

To
Cōserv. fcar.

Exerci-
tali.

Publ.
domi.

Curat.

Imper.

Panti.

Conf.

Legat.

Philo-
logice

Mathematicæ

Ethicæ, Gecon:

Philoz

vel alla Artificialiæ & Civiles.

Mechanicæ artes & Militares.

Histo- & Divina.

Naturalis.

Obfervatio o- & Peregrinatione.

culatissim

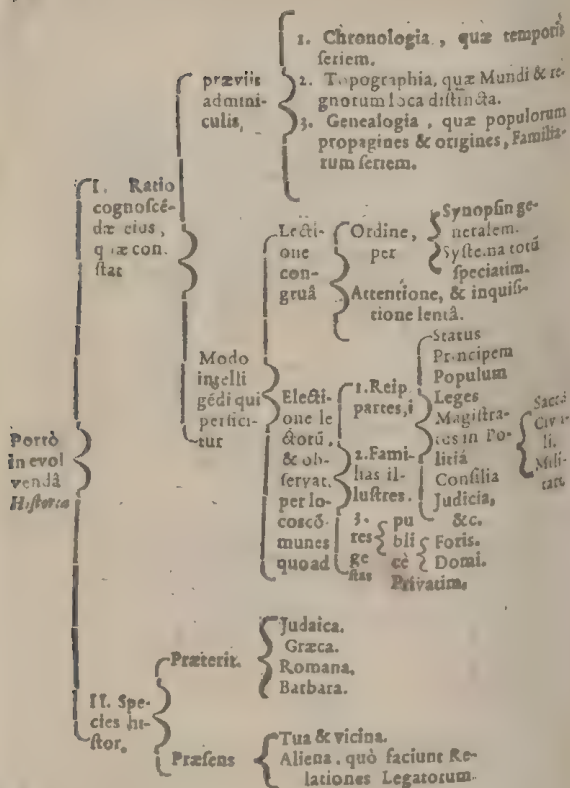
videt. Vnde & acologicæ, Iurispr.

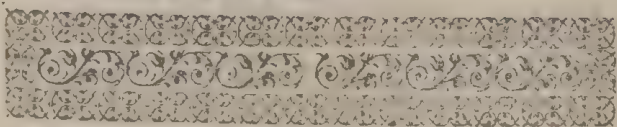
Administratio
aliosum rerū,
Quæst. & mi-
nistant vel

Vniuersa-
les artes

Singulares

Media confe-
quendi mor-
nalia, de-
pendent
25

D. O. M. A.

LIBER PRIMUS

DE

REP. FUNDANDA.

Quid Politica & Politicus.

OLITICA est ars Reip. perficiundæ: alio nomine & civilis doctrina.

Cujus artifex *Politicus* dicitur, qui scit fundare Reip. & fundatam conservare: amplificare & curare.

Ut autem habitum sibi compareret politicum, qui *Prudentia politica* dicitur, necesse est, ut artem civilem discat & exerceat.

Quod sit *Theoria* & *Praxis*.

Theoria, Præceptorum civilium cognitione.

Praxis, usus eorundem in analysi & genesi.

Analys, examine & resolutione exemplorum civilium. Quæ sunt 1. *Simulacra R. ff.*

2. *R. ff.* 1. principum, aliarumque personarum publicarum & illustrium, tempore pacis & belli &c.

Rerum p. & gestarum cognitioni inservit *historia*, Et peregrinatio.

Tum Legatorum *renunciatio*.

Genesis politica, in functione & exercitatione negotiorum politicorum occupatur.

Quæ vel quoad totam Remp. vel

Quoad partem Imperii Judici, Consilii, Legationis &c. expeditur.

Propterea politico utendum adminiculo *Theoriae & Philosophia.*

Quæ artes pacis & belli complectitur.

In primis vero *scilicet* Remp. & *vicinam* exploratam habere necesse est.

Quid Resp. Pub: Unio civilis & Imperium generatim.

Resp. est Majestate imperantium & Obsequentium reipublice civilium, perfectionis humanæ civilis ad bene beatè vivendum, adipiscendæ gratia, legitimè ordinata unio.

Unio dicta est ab Uno sive Unire idemque significat ac rectissima quædam conjunctio & connexio, quæ diversa veluti unum fiunt.

Undè generatim Unio nihil aliud est, quàm diversorum connexio, sive conjunctio, ut unum sint & existant.

In specie autem *Unio civilis* est imperantis & obsequentis cum rebus Unio.

In quâ proinde concurrere intelliguntur Imperium & obsequium, personæ imperantes & obsequentes, nec non res, quæ personis coherent & interviunt.

Imperium ab imperando, ea potestas regendi, impotentes, à Deo, Gentium & Civili jure ordinatum & temperatum.

Potestas est rectæ rationis ordinatio.

Quæ

Quæ consistit in reductione impotentis ad potentiam.

Quod fit *informatione animi in veri & recti studio.*

Tum *jussione recti*, quoad civiles actiones rectè expediendas, secundum virtutis normam, ut piè & honeste vivamus, alterum ne lædamus, suum cuique tribuamus.

Jubere est præcipere, ut aliquid fiat.

- Cum comminatione *pœna* & promissione *premi*.

Quod si non fiat, executione *pœna*.

Itaque nullum Imperium sine exequendi & coercendi potestate est, ne jussum fiat elusorium, sive sit privatum, sive publicum.

Quæ partes Imperii.

Partes Imperii duæ sunt, *Regimen animi*, quod *Doctrina* expeditur.

Et *Corporis*, sive externarum actionum, quod *jussione*.

Jussio enim est pars Imperii; quâ præcipit, ut aliquid fiat, quoad externas actiones: Quod si non fiat, exequatur quod jussum est: & contra factum coerceat.

Jussioni subjecta sunt externa hominis opera.

Propterea cogitationes mentis & actiones voluntatis vitiose jussioni non subjacent: sed informationi tantum relinquuntur.

In jussione sunt duæ partes. 1. præceptum, ut fiat quod præceptum. 2. executio & coercitio, quod si non, aut contra factum fuerit.

Præceptum bonum & æquum continet, quod generatim præceptis juris exprimitur.

Executio & coercitio fit coactione ejus, quod im-

peratum aut pœnæ inflictione, pro modo & proportionē ejus, quod contra jussum aequi & boni factum est.

In omni itaque imperio consideranda sunt, Informatio veri & recti: tum Jussio aequi & boni.

Informatio spectat Animi facultates restaurandas, primarias, Mentis, intellectus, voluntatis, rationis. secundarias, Loquelæ.

Et perficitur doctrinâ regentis & disciplinâ.

Jussio præcepto jubentis, & obedientiâ parentis.

Totum imperium obsequio, quod & disciplinâ & obedientiam complectitur.

*De formâ Reipub. & distinctione potestatum
& Imperiorum in universum.*

Forma Reip. consistit in nexu, Majestate imperantium & obsequentium, rerumque civilium huic unioni coherentium & interuenientium.

Ad Rempubl. itaque constituendam requiruntur

1. majestate imperans, & imperantes subordinantes.

2. Universale obsequium.

3. Res publicæ & privatæ.

Nam in R. p. potestas est vel cum Imperio:

Vel sine Imperio quævis alia.

Utraque vel publica vel privata.

Summa & prima, vel à prima orta.

Cum Imperio illa potestas est, quæ Imperium suo nomine dicitur.

Quod publicum & privatum.

Publicum est, quod publice exercetur in subditos & cives.

Quod Absolutum & Moderatum.

Pot.

Potestas publica sine Jurisdictione & Imperio est
quævis aliâ potestas publica.

Sacra puta vel civilis, vel militaris.

Privata est singulorum in singulos.

Vel cum Imperio, quæ est patrum familiâs in familiâs.

Vel absque Imperio, quæ est tutorum, curatorum, propinquorum, Præceptorum, seniorum &c.

Unde imperium privatum est patris familiâs, quod privatim in singulos familiares exercetur.

Hoc ordine impriorum & potestatum continetur
tota Respub.

*Quis constituat Respublicas, & quo
fine.*

Efficiens *DEUS* est,

Et *Homines.*

Impulsiua causa est *imperfectio* generis humani &
interius.

Finis Reipublicæ est proximus & proximo subor-
dinatus.

Proximus est *vita civilis*, quam imperantes & obse-
quentes civiliter uniti vivunt.

Quam comitatur *Pax publica.*

Et privata, quæ *Concordia.*

Subordinatus finis, qui à proximo dependet, nec si-
ne illo existere potest, est duplex, Intermedius & sum-
mus.

Intermedius est perfectio humana & civilis.

Perfectio humana & civilis est, quæ hominem ut a-
nimal civile perficit, ut bene sit, seu ut perfectus sit bo-
nis humanis & civilibus.

Bona humana sunt, quæ hominem ut hominem perficiunt.

Suntque illa, quibus homo in primo innocentie statu ante lapsum donatus fuit à DEO,

Partim in toto homine, *Immortalitas & felicitas*
Partim in partibus:

In anima *Sapientia*, in intellectu

Sanctitas & Justitia sive virtus erga DEUM & hominem in voluntate.

Tum in corpore *adumbratio perfectionis*, quæ in DEO.

Nec non *imperatoria Majestas* & dominium in bestias &c.

Bona civilia sunt, quæ hominem ut civem beant: *Libertas civilis, Jus civitatis, Nobilitas, Dignitas, Honor, Fama, Ordo & Gradus* &c.

Hæc propria ferè cujusque Reipublicæ: illa communia omnium gentium.

Summus finis est *unio hominis cum DEO*, in hac & in alterâ vitâ: *cum hominis cum homine*.

Absolutus quidem hominis & DEI: relatus verò ad absolutum hominis cum homine.

Ex hoc triplici scopo & differentia finium

Politico 1. proponenda est vita civilis, imperio & obsequio, rerumque coherentia prudenter fundenda, & fundata conservanda.

2. Perfectio humana & civilis, quæ bona supernaturalia, naturalia & civilia complectitur.

3. Summum hominis bonum, & reconciliatio & unio cum DEO: tum quoque homini cum hominibus, quæ ad illam tendit.

Unde summi boni gratiæ Politici: Rempublicæ

cam constituere & conservare intelligitur.

Idque restauratione bonorum humanorum, & ad-
eptione civilium consequi annititur, dum Cives eò du-
cit regimine.

Cujus functiones doctrina & jussio : docendo &
jubendo, Vera & Recta,

Quod fit Institutione, Religione, Lege &c.

De partibus artis Politicæ.

P Artes artis civilis sunt

I. Primariæ : *Fundatio & Conservatio.*

II. Consequentes, *Amplificatio & Curatio.*

Ordine enim naturæ, primum Respubl. quæ non
est, constituenda est, ut sit, nimirum formæ & mate-
ria, adeoque unionem partium : nec non ratione subje-
cti sive loci existat & subsistat, quod sit fundatio.

Deindè opus est, ut fundata facta recta conser-
vetur.

Reliquæ partes, quæ ad incrementum & curam
Reipubl. spectant, aliud esse, vel bene esse non affe-
runt, sed vel primum augent & amplificanc : vel si cor-
ruptum fuerit, ad pristinum statum redigere labo-
rant : iisdem ferè modis, quibus fundatur & conser-
vatur.

Pars ergò prima politicæ doctrinæ consistit in fun-
datione, quæ perficitur *unionem partium* : tum *collatione*
earundem.

Undè duplex fundatio : primaria, quæ partes
unit :

Et secundaria, quæ unitas loco & territorio cer-
to concludit : nec non domiciliis sive tectis in-
cludit.

De partibus Reip.

Partes Reipublicæ sunt primæ, & à primis ortæ.

Primæ sunt, quæ sunt suæ originis, nec ex aliâ unione priore uniuntur, & dicuntur *Familia*.

Itaque collectio partium primarum & ortarum faciendâ est.

De Familiis.

Familia est principis famil. familiariumque personarum & rerum unio, privato imperio facta, mutui obsequii & auxilii in operibus domesticis præstandi causâ.

Personæ sunt Imperans, *Princepsfamil.*

Obsequentes, *uxor, liberi, servi.*

Res sunt *bona familiaria.*

Est ergo faciendâ primum collectio personarum ad familiam perfectam constituendam & conservandam Mariti & Uxoris : Patris & Filii : Domini & Servi.

Mariti & Uxoris unio fit *nuptiis.*

Unde unio conjugalîs viri & fœminæ conjunctio, individuam vitæ consuetudinem continens, divini & humani Juris communicatio, nuptiis legitimis coniuncta.

Unio Filii & Patris fit partim naturâ, partim Jure, quod naturam imitatur, puta *adoptione, legitimatone.*

Unio Domini & Servi, vel Jure gentium, *naturalitate & captivitate:*

Vel Jure Civili, *quando homo liber se vendidit &c.*

Deinde

Deindè concessio & dispositio rerum sivè bonorum familiarium facienda est.

Quæ vel sunt propria Principis familiæ: vel Communia.

Vel propria uxoris, puta *Dotalia*, *Paraphernalia*: filiam servor: *pecunia*, prout de hisce diversæ Reip. diversimodè disponunt.

Porrò cum civilis unio constet Imperio & obsequio Familiis sanè regendis tribuit sivè potius relinquit Politicus, Patriam. imperium privatum, quod natura habet, idque dispositione civili informat & moderatur, ut exindè naturale Civile existat.

Quod pro differentia Personarum triplex:

Unus Princepsfam. imperat, uxori, ut maritus; Liberis ut Pater, Servis, ut Dominus.

Cæteri obtemperant.

Undè Imperium *maritale*, *patrium* & *dominicum*.

Ad fundandam itaque Rempublicam homines vagi familiis sunt colligendi & colligandi imperio. Quæ primæ partes cujusque Reipubl.

Quæ *perfectæ* personis & rebus constantes familiaribus.

Imperfectæ contrà.

Quæque vel *Nobiles* vel *Plebejæ*, de quibus suo loco.

Exindè Politico observandum

1. Quibus & quantis familiis Respub. sivè civitates fundatæ sint.

2. in utro practico: quibus familiis, & ex quibus populis & quibus modis potillimùm fundamenta suæ Reip. & civitatis jaciatur.

De Civitate.

Constitutis familiis in Republ. Civitas fundanda succedit.

Civitas est familiarum, trium saltem, cum rebus civilibus, publico imperio facta unio.

Ex familiis progrediuntur cives: tum conferuntur res civiles.

Quæ proinde partes civitatis uniuntur publico imperio.

Civis est liber homo, qui sub imperio publico constitutus civitatis communionem gaudet.

Res civiles sunt *bona publica* quasi populi sive civitatis.

Imperium publicum est potestas publica civibus imperandi, ut imperata faciant: vetita intermittant, sub poenæ publicæ comminatione & executione: aut promissum publici promissione.

Imperium publicum & *absolutum* & *moderatum* constituitur.

Quippè quod illud suas vires congruenter & sufficienter exercere nequeat, quàm per hoc, quod ex se derivat & deducit.

Indè evenit, ut quæ societas publico Imperio moderato coit, in specie sæpè dicatur Civitas.

Quæ verò absoluto, Resp.

Quamquam interdum coincidunt, nec nisi ratione tantum distinguantur.

Absolutè imperat *Princeps*: moderatè *Altratus*.

Obsequuntur universi: Qui *Subditi*.

Quocirca ut unione familiarum & civitatis existat Resp

Resp. summum Imperium, Quod Majestatis est, Principi committendum est.

De Majestate.

Majestas, à magnitudine appellata. politica, est summa in Republica universim imperandi potestas.

Cujus esse est, summam esse, atque universaliter imperare.

Summa est, quod superiorem aut parem sibi non agnoscit.

Universalis est potestas, quod universos aut singulos saltem unico imperio complectatur & coëcteat.

Est verò Majestas *prima* potestas, propterea quod reliquarum potestatum *prima*.

Tum quod suæ quasi originis.

Nec aliunde profiscitur & dependet, nisi ab ipso DEO.

Qui eam proximè antecedit, & cujus vicem in hoc mundo obtinet.

Majestatis principalis finis est *animare imperio summo universali Rempub.*

Subordinatus, & à principali dependens, est *salus seu beatitudo populi*, id est, universorum primum, deinde singulorum civium, quam Majestati propositam, esse oportet.

Subiectum est *territorium universale* extimis Reip. finibus comprehensum.

Affectiones *compositas* summam potestatem comitantes sunt Solutam esse & Perpetuam.

Soluta est liberrima, nullius hominis imperio, aut legibus civilibus obstricta.

7^e PARTIT. POLITIC.

Nisi quod DEI & rationis Imperium, quod utrumque superius est, agnoscat.

Tum quoque *legem & pacta Imperii*, quæ connexa & dicta sunt Majestati.

Principi tamen cui inest, *legibus vivere* convenit, etiam civilibus.

Quæ ad ipsum rectâ vel ἀλλοτρίᾳ saltem referri possunt.

Quod æquum & decorum desiderat.

Deinde potestas summa est *perpetua & Majestatis individua*.

De summi Imperii functionibus.

Suum Imperium est summa Imperandi potestas, quod Majestatis est.

A quo inferius quodvis, tum quævis alia potestas, præter illud, dependet.

Undè potestas prima, & à primâ dependens existit in Rep. & quæ oritur, & quæ informationem, nec non sustentationem ab eâ obtinet.

Partes & *jura summi Imperii*, sive Majestatis, sunt functiones quibus suam vim propriè & distinctè exerit.

Propterea quia ipsum indivisum: ita & Jura eadem, propria & individua sunt.

Propria quòd omni & soli, nec non semper conveniant Majestati.

Individa autem, quòd neque *cessione*, neque *prescriptione* subditis communicari queant aut debeant.

Quæque ut effecta formalia Principem à subditis dispellant.

Quamj

Quamvis *administranda committi* possint causâ exigente, nomine & vice Principis: citra violationem & confusionem Imperii

Jus Majestatis vel universum vel partitè considerari potest.

Universale est fundare & conservare Remp. ordinando, administrando & tuendo statum publicum & privatum, nec non amplificando & mutando eandem domi forisvé.

Hinc cætera particulatim & distinctim dependent.

Ordinat enim Majestas Rempubl. in quavis parte & tempore.

Legibus & personis publicis legum & consiliorum custodibus & executoribus.

Tum rebus ad politicam pertinentibus.

Quibus universis & singulis status sustentatur.

Leges ergò *ferre universis & singulis*, summi Imperii præcipuum, & generalissimum caput est.

Nempè de personis & Rebus publicis, sacris, civilibus, militaribus & privatis.

Leges & privilegia interpretari, ut earum, eorumque interpretatio pro Jure habeatur:

Leges mutare.

Jus deindè *pene statuenda*: à *pœnâ & vi legum liberandi* & restituendi contra sententiam secundum caput completitur.

Præterea *præmia & beneficia* publica impertiri, atque *honores & dignitates* conferre, tertium.

Insuper *Jurisdictionem & animadversionem* omnimodam & liberrimam habere.

Undè *jus Imperium jurisdictionemq;* in alios derivandi & distribuendi, aliamvé potestatem concedendi.

Item *jus creandi Magistratus & Judices*, præsertim majores.

Aliamque potestatem permittendi aut confirmandi.

Adeoq; partem seu actum Imperii & Judicii in certis causis singularem reservandi *jus*, Majestatis caput quartum constituitur.

Huic potestati quintum caput *Provocatio* extrema aut saltem *jus supplicandi* cohæret: siquidem Principis est judicium summum exercere, & summum tribunal instituere.

Sextum caput est *jus conficiendi ararj* publici, ex ægalibus & tributis ordinariis atque extraordinariis, aliisque compendiis publicis.

Tum *jus dispensandi de pecuniâ* publicâ.

Septimum est *jus percutiendi*, assumendi, murandi & tollendi *nummos*.

Octavum caput continet *jus belli indicendi & finiendi*.

Adeoq; *jus percutiendi foederis*.

Nonum *jus indicendi comitia*, & ordines imperii convocandi.

Decimum est *fidelitatem æqualiter* ab omnibus exigendi.

Undecimum *jus Majestatis*, est *jus mittendi & recipiendi legatos*.

Duodecimum, *jus dominationis* quod est *jus* quoddam supremum, boni publici gratiâ, & plerumque necessitate urgente, contra *jus commune* & singulare

statuendi: nectamen legi DEI & rationis è diametro advorsum.

Caterum præter hæc jura, sunt etiam alia Principibus competentia jura accidentaria.

Primo *Reservata*, quæ sunt jura illa de negotiis, quæ sibi tua quæ autoritati & potestati seorsim reservare, imperii bonique publici causâ, disponenda, nec Magistratibus, aut aliis facillè concedere solent.

Deindè *Arca*, quæ speciem Maiestatis & Reservatorum præ se ferunt.

Præterea *Regalia*, quæ sunt iura quædam principalia, emolumento & patrimonio Principis destinata.

Denique *Privilegia* Principum, quibus præter jus commune singulatim gaudent & utantur.

De Principe, statu & distinctione Re- rum publicarum.

DE Maiestate per se & generatim perpensâ actum est. iam quatenus inest, spectandum.

Inest autem *Principi*, per quem Reip. statum adipiscitur & conservat.

Est enim *Status* quasi forma Reip. quo stat & pergit,

Et quia uni inest, vel multis,

Uni semper τὸν αὐτὸν : interdum etiam simul personâ.

Multis aut paucioribus, aut universis vel majori parti:

Status Reipublicæ existit vel *Monarchicus* vel *Polyarchicus*:

Et hic *Aristocraticus* vel *Democraticus*.

Huiusmodi uti personarum numero distincti sunt: ita

maiestas individua commisceri non possunt.

Malis ergò semper, nunquam mixti.

Malis que Resp. simplex, nulla mixta.

Nisi quod *modo administrandi temperetur* quoniam à status ratione differt.

Optimus autem Reip. status est ille, qui cuique populo quàm optimè congruit.

Quem prudentia politica eidem appositè & conformiter applicat.

Quamvis & singuli sua *commoda & incommoda* secum terant.

Quorum rationem in malis præcavendis & curandis haberi publicè interest, de quibus suo loco.

De Monarchiâ.

Monarchia status Reip. est, in quo uni Majestas inest, seu quando in unius principatu Reip. majestas versatur.

Unum intelligo regulariter *virum*:

Irregulariter *fœminam*:

Qui Princeps in specie dictus, imperans universis & singulis.

Proindè solutus & perpetuus.

Spontè tamen legibus eum vivere convenit.

De modis constituendi Monarchiam.

Monarchiæ acquisitio: tum distinctio consideranda est, acquirendi modi & solennitas, denique ipsæ monarchia.

Modi capiendi Principatum legitimi sunt divini & humani.

Divini

Divini, ut si deferatur Principatus calitus, puta oraculo.

Humani, qui ab hominum consensu, id est, populi vel optimatum dependent.

Consensus vel liber vel coactus.

Unde Principatus vel spontaneâ vel coactâ populi voluntate acquiritur.

Liber consensus vel expressus vel tacitus.

Uterque verus vel quasi.

Hic causa impulsivæ principatus constituendi consideranda: puta *imperitia imperandi, metus hostis, seditio, &c.*

De Electione.

Expresso consensu principatus deferretur *Electione*.

1. Cum quis *per suffragia* populi, vel optimatum in Principem creatur.

Sive natalibus regis antè, sive posthabitis:

Exprospiciâ certa vel incertâ.

2. Vel electione per *sortem*, si inter eligendos sit dubia concertatio.

De Successione.

Tacitum consensum comprobatur populus in *successione*: quando Principatus Principi acquisitus in successorem lege successoria continuatur & conservatur.

Successio est acquisitio juris defuncti, qui est Princeps, & jure habuit Principatum, quem successor legimus acquirit.

Uterque vel ab intestato, quæ hic primas tener:

Vel testamentaria.

Ab intestato est vel descendens vel collateralis.
Descendentes intelligo liberos naturales & legiti-
mos simul.

Liberorum est mas vel fœmina: id est, filius vel
filia.

Filius vel primogenitus, vel secundogenitus.

Hic secundum, ille primum caput efficit.

Primogenitus autem est, qui primum est natus.

Etiā ante adeptum *Parris imperium*.

Primogenitura ergo sive primogeneia nihil aliud
est, quā primogeniti successio.

Cuius causa principalis est Lex, quæ ob bonum pu-
blicum, & in honorem & favorem Imperii est intro-
ducta. Ut principatus & qui sub eo sunt, integri & qui-
eti perseverent.

Quod si avo imperante, primogenitus moriatur, &
relinquitur herede, *ne, os patris* praefertur.

Talis est successio primogeniti.

Qui si *inhabilis* est ad administrationem, vel ob a-
tatem, vel ob mentis vitium, aut si adhuc in utero est, aut
si casus superveniat, ut Princeps capiatur, adminis-
tratio committitur tutori, vel cūratori.

Qui vel proximus agnatus, vel alius.

Deficiente primogenito, succedit proximus a-
gnatus.

Filia autem succedit irregulariter apud eos popu-
los, qui fœminarum imperium ferre audierunt, ma-
sculæ linea deficiente.

Testamentaria successio est eius, quem deficientibus
legitimis antecessor designavit, lege, pactoque populi
permittente.

Quasi successio est Principatus cessio.

Sponso

Sponte populi ita defertur Principatus: At eodem invito, acquiritur *bello legitimo*

Inauguratio.

Solenitas sequitur, *ritus* pro varietate populorum
Principem *consecrandi* varius
Quæ vel cum juramento, vel sine eo fieri solet.
Prædicto obligatur Princeps juxta administratio-
nis nexu.

Idque purè præstat:ur:

Vel *legibus fundamentalibus*, quæ majestati dicta:

Aut *procedunt* regni, quæ inter Principem & Ordines
sive Proceres inita informatur.

Ita tamen ne Majestatis jus ledat aut minuat.

Distinctio Monarchia.

Distinctio Monarchiæ est in regnum & domina-
tum.

Regnum seu Monarchia regalis est, in quâ Princeps
subditos gubernat æquitate naturali, libertate ac do-
minio subditis permisso

Ipse naturæ legibus obtemperans, undè Rex di-
citur.

Dominitus, in quo Princeps libertatis ac fortuna-
rum dominus factus, dominico imperat imperio, qui
Dominus.

Unique opponitur *Tyrannis*.

De Personâ Principis.

Princes regit seipsum, suosque, id est, familiares &
Cives, sive familiam & populum, uti Princeps:

Proinde triplex ejus distinctio habetur, ratione per-
sonæ ejus principis, familie & Rep.

D

In Personâ Principis causas, tum qualitates Principi congruas perpendi oportet.

In causis Nativitatem & Educationem.

In qualitatibus bona interna & externa, aliaque adjacentia, Principi digna.

Unde consideranda

Nativitas Principis, *Parentes*, *Educatio*, *Institutio*, *Paedagogus*, *Artes* & *studia* Principe digna, dispensatio studiorum.

Virtutes Principis heroicae: *Pietas* & *probitas*, *Prudentia politica* & *polemica*.

Valendo ubi regulâ vivendi.

Cultus corporis in vestitu & incessu

Exercitia & recreationes animi & corporis.

Convinciores, *Collatores* juniorum Principum

Autoritas in pace & bello

Fama, *insignia* & *tituli*.

Fortuna

Affectio & *odium*

Insidiae, *traditiones* interneciones

Etas, *Anni* *Characteres* & *latales*.

Mors.

Ritus *funeris*, *sepultura*.

Testamentum, *heres*.

Historia & *res gestae* Principis.

In Familiâ & aula, *Uxor*, *Nuptiae*, *Liberi*, *Consanguinei*, *Conversatio* *aliorum*, *Ministri*, *Adiutores*, &c.

Officium Principis quod *Reipub.* attinet, per universum corpus politicum diffunditur.

De Aristocratiâ & Democratiâ.

Polyarchia est, cum civibus collectim unitis, summa imperandi potestas inest.

Qui singulis imperare possunt, cunctis non possunt, atque eo etiam amplius distat à principatu Polyarchia.

Civium autem pars minor vel major imperat: undè forma altera Aristocratia, & tertia Democratia.

Aristocratia ergò, quæ etiam Optimate dicitur, est Reipubl. forma, in quâ minor pars civium in reliquos universos & singulos summum jus habet.

Minor autem pars est, quæcunque dimidio universorum civium minor.

Ex paucissimis *Duumviratus, Triumviratus.*

Plurimum numerum definire non opus, nec certum est.

Quæ autem pauciores, eò arctius status Optimatum uniri videtur.

Nam omnes omnes optimos, sed ditissimos, bellicosissimos, & fortissimos simul intellige.

Democratia sive Timocratia est, cum summum Imperium universis civibus inest, aut saltem majori parti.

Quod si unus dignitate prior ceteris in polyarchia existat, speciatim *Principatus* dicitur, Aristocratia quæ si species vel Democratia.

De Imperio Moderato publico, Jurisdictione, Judicio & animadvertendi potestate, &c.

Hæc de Imperio Absoluto: sequitur moderatum & limitatum.

PARTIT. POLITIC.

Auctoritatem Imperium publicum est potestas publice imperandi à Principe concessa, & certa lege, modo quæ temperata.

Quæ continet Jurisdictionem & Animadversionem.

Jurisdictionis est potestas publica ratione Juris dicendi definita,

Essentia vel *Jurisdictionis* generis, quæ potestas Juris demonstrandi, secundum quod cives vivere debent.

Vel *Jurisdictionis* potestas roscendi & definiendi Juris, an Civis secundum iura videantur.

In iudicio potestatem roscendi & definiendi considerantur.

Partes sunt Peritorum, & iudicem Litigantes, & *Reus*. Accusator, & *Defensor*, & *Procurator* &c.

Item *Procurator*, & *Defensor*, & *Procurator*, & *Defensor*.

Tam res contentiosa, live *quæstio*.

Quæ *est* & *quæ*.

Quo *est* & *quæ*.

Vel quod *probatum*.

Et *Juris*, quod ex lege vel *arbitrio* boni viri deducitur.

Modus litigandi est *ordinarius*.

Vel *ordinarius*, & *ordinarius*.

Però *Judicium* est *civile* & *criminale*.

Civile quoad causas civiles.

Civile, vel est *ordinarius* vel *litigiosum*.

Item vel *procurator*, & *procurator* & *nautarum*.

&c. *Procurator*, & *procurator* &c.

Criminale quoad causas criminales.

Item *procurator* & *ordinarium* sed cum ad iudicium refertur.

⁴ H. cessat ad *Tribuna summum*, quod Princeps est.

Unde in Republica summum & inferius Judicium.

Et hoc de Judicio, sequitur animadversio.

Animadversio est potestas publica, certo modo animadvertendi in facinorosos.

Quod gradus *punitionis*, modus *exasperandi* & mitigandi eos &c. Et *suppliciorum* genera pertinent.

Hoc Imperium inest vel jure, vel privilegio.

In id quod *mandatum* potest vel non potest.

Deinde est vel *electivum* vel *autocraticum*.

Autocraticum *titulo* *habeat* *ut* *vero* vel *lege* *fiduciaria*.

Præterea moderatum imperium est vel *civile* vel *Militare*.

Denique *ordinarium*, quod certo ordine perpetuò competit.

Vel *extraordinarium*, quod ad statum tempus.

Hæc de publico Imperio. *Privatum* est Principis familias, de quo suprà.

De Obsequio & Subditis.

HAtenus de Imperio: sequitur tandem Obsequium.

Obsequium refertur ad Imperium. & consistit in promptâ & fidei voluntatis obedientia, atque effectione eorum, quæ imperio præcepta & iussa sunt.

Præcipiantur autem imperio discenda, quæ vera & recta sunt jubentur etiam facienda, quæ recta & æqua: & non facienda quæ iniqua.

Proinde obsequium spectat disciplinam & doctrinam: tum iustum Principis live Legis, reliquorumque Magistratuum: nec non privatorum, qui jus jubendi habent.

Obedientia autem extenditur ad *possibilia jure & facto*.

Nam impossibile, quæ vel naturâ vel jure fieri non possunt, nulla est obligatio.

Qualia sunt, quæ adversus pietatem, fidem & pudorem imperantur.

Quomodo casu *DEO* & *recta Rationi* magis obediendum est, quàm hominibus.

Cætera jura omnia, etiam *dura* & *Tyrannica* obsequia præstanda sunt, faciendo quæ imperata, & omittendo vetita.

Cum debito honore & reverentiâ, qui Regenti, sive sit Princeps, sive Magistratus, Sacerdos, Præceptor, Pater &c. debetur.

Potè uti imperium publicum & privatum: ita obsequium quoque publicum & privatum.

Publicum est, quod debetur Principi, & iis, qui loci Principis regimini præsunt.

Quod vel *commune* est univerforum subditorum, & in obedientiâ omnium actionum & virtutum civilium versatur, quæ præcepta & jussa exigunt universim, promptè & honestè vivere, alterum non lædere, & suum cuique tribuere.

Vel est simul *speciale*, quod actiones civium proprias pacis, bellique tempore spectat in quovis statu.

Quod singulari nomine *Munus* dicitur, quod *Personale* est, vel *Patrimoniale*.

Obsequium efficit *subditum*, qui est sub imperio Reip. tutelâ constitutus.

Qui vel est homo *liber*, vel *servus*.

Homo liber, *civis*, qui jure civitatis gaudet.

Cui opponitur *Peregrinus* & *Fœderatus*

Civis nascitur vel fit *Adscriptio*ne.

Adscriptus obligatur *juramento subjectionis* &

Cives autem variant. admodum in Rep. pro variâ dignitatis & conditionis differentiâ.

In plerisque tamen Rebuspub. distinguuntur in *nobiles* & *plebeios*, de quibus infra.

Hæc de publico obsequio: sequitur privatum.

Privatum obsequium est, quod à familiaribus patri-famil. debetur & præstatur: de quo etiam suprâ.

Hoc ordine Imperiorum & potestatum, nec non obsequiorum, universa ratio imperandi & obsequendi in Repub. continetur.

Sequitur ut de Rebus videamus.

De fundatione seu Constitutione Rerum ad Remp. pertinentium.

AD perfectionem civilem, quoad Corporis inprimis rationem, pertinent res tam belli, quam pacis tempore.

Non tantum *necessitatis*, verum etiam *utilitatis*, & interdum *voluptatis* gratiâ comparandæ.

Sane *sufficientia rerum* requiritur, non planè affluentia.

Constant autem quædam *res*, quæ natura suppeditat.

Quædam *viæ*, quæ lex constituit, quamvis materia à natura sit, videlicet Nummi.

Potro cum vitæ conservatio ab aëris haustu & à victu, qui nutrimentum & cultum corporis continet, dependeat, Res sane sufficientes ad Rempubl. eligi, & comparari debent.

Aëris salubritas, & bonitas, in locorum delectu.

Deindè *Cibus, Potus.*

Medicamenta.

Amictus,

Habitatio,

Denique *Nummi* parandi sunt.

Ad cibum necessaria sunt *si regum genera:*

Tum *carnes* animalium, *olera* seu fructus terre & *arborum*: item *condimenta*.

Ad potum *aqua*, cuius etiam usus præter potum varius.

Vinum.

Quod si natura hæc necessaria non ferat, arte querenda sunt.

Cumque corpus hominis, tum etiam aliorum animalium corruptioni & morbis obnoxium sit, *medicamentorum* ratio in Republica instituenda est. Quæ *therme* pertinent.

Ad amictum faciunt *linum*, *lana*, *corium*, *ferum* &c.

Ad tecta & ædificia publica & privata, *lapides*, *ligna*, *limus*, *lateres*, *terra*, *calx*, *arena*.

Ad instrumenta victus, amictus & habitationis & aliarum rerum, *terra*, *lapides*, *metalla* &c.

Ad ministerium *serui*, *animalia*, & alia artificialia innumera.

Ad nummos verò *metalla idonca* & pretiosa, aut alie materies apta.

De Agriculturâ.

Hæc bona parantur *naturâ* & *arte*: vel *mercaturâ*, quæ vicem utriusque subit.

Naturâ enim parari intelliguntur, quæ ope *agriculturæ*:

Arte quæ opificiis & artificiis mechanicis.

Utrumque

Utrumque supplet mercatum adinde.

Terrena terra & quasi superficialis & subterra-
nea. externa & interna.

Versa colit & curat agros, & *Agricultura* dicitur,
speciatim *Agricoltura*.

Utrumque, inde *Pecuaria* dicitur.

Quasi fossili, id est metalla & mineralia.

Utrum lapides vestigia & erunt, inde *metallaria* Berg-
werck.

De Opificiis.

O *Pificia* sunt artes mechanicae sive manualia, quae
potius corporis, quam animi functione perfici-
untur, quae materiam ut plurimum in varios us-
us humanos exornant, elaborant & excolunt.

Adeoque in plurimis animantium imitantur, &
sapientia numero superat manus operum. *Quid dixerat.*

Quorum tanta est vis ut in ditione & amplificatione
civitate agricultura praestare videatur.

Singula vero praesupponunt non enim à naturâ
productam, rerum *regulabilem, ornatum & man-
ualium.*

Ceterum opificia sunt *propria* quaedam, quae rei
propriae & utincento destinata:

Quaedam *communia*, quae rei in varios usus.

Quorum tamen quaedam *ne* *pro* omnino:

Quaedam *utilia* Reip.

Quaedam *voluptaria* censentur.

Ad fruges destinata est *Agricultura*.

Ad panem coquendum *pastoria*.

Ad carni faciant *Lany*.

Ad coquendam carnem *Coci*.

Undè & publicè expedit *coquos publicos* in Republ
haberi.

Item *Hospitia* sivè diverforia publica.

Præcipuum condimentum ciborum *Sal* est, quod
natura producit; ars verò perficit, ut usui humano
commodum.

Unde genus opificii, quod sal coquere & usui ido-
neum reddere potest.

Ad aquam ducendam ars de *ductibus aquarum* &
fontium.

Ad potum faciunt artes, quæ potum coquunt & pa-
rant.

Cum enim aqua ubivis non adeò salubris, nec ubiq;
vini copia: humanum ingenium aliud genus potus in-
venit, quod *crevisti*, ex frugibus, lupulo & aquâ con-
coctum, sivè ex hordeo sivè ex tritico.

Huc pertinent & alii *factitij potus*.

Sanitati præservanda & curanda inservientes artes
sunt (præter *Medicinam*) *Chirurgia*, *Pharmacopœia* &
Chimica sivè *Spagirica*.

Tum *Aromataria* &c.

Opificia & artificia ad amictum spectanda sunt, quæ
materiâ primùm præparant.

Ex vegetabilibus, lino, gossipio, cannabi, foliis &
corticibus arborum:

Ex animatis, lana ovium, pellibus, coriis, pi-
lis animalium, ex piscium tegumentis: ex avium plu-
mis.

Ex metallis.

Dein sè sunt opificia, quæ elaborant & vestimenta
conficiunt ex materiis præparatis.

Quoad corpus totum & partes.

Tum

Tum quoad utrumque sexum, virilia & muliebria:
nec non communia:

Sartorum, sutorum, pellionum, pileonum &c.

Ad habitationem & ædificia pertinet *Architectura.*

Opuscula ad suppellectilem domesticiam, & varia instrumenta pacis & belli tempore, *fornicia, armaria, arsenaria &c.*

Artificia deinde sunt quædam ad ornatum spectantia *pictoria, sculptoria, statuaria.*

Artificia ad rem librariam pertinentia: *Typographia, Chalcograph.*

Ad Musicam

Ad Lulum.

Item vilissima, ut sunt *carminaria, carbonaria, balneatoria, & tonsoria.*

De Mercatura.

DEnique ad parandam sufficientiam rerum succedit *mercatura:*

Quæ bona omnis generis ad P. comp. pertinentia aliundè in Remp. seu civitatem *invehuntur:* contra verò superflua interdum aliorum *exvehuntur.*

Tam mari & fluminibus, quàm terrâ: hæc *vehiculis* perficitur, illa *navigiis.*

Ad vecturam *plantes* terre expedit,

Quæ vel natura ita est, vel quantum fieri potest arte facienda.

Adeoque *viarum publicarum* ratio habenda, ut & idoneæ sint, & tutæ ad vecturam, & iter hominum.

Ad *navigationem* aquas natura, vel etiam ars subministrat.

Ad quam etiam *portus* capax & tutus constituendus:

Ut autem sunt innumerae merces: ita quoque varii & innumeri *mercatores* necessarii.

Sunt etiam certi *mercatus*, sive nundinae instituentur, in quibus peregrinicum in oculis varia commercia tractent, & cetera loca mercibus exoticis deponendis assignanda *Udeleriae* &c.

Respubl. ergo quoad conservationem vitae & corporalem perfectionem adipiscendam, constat *Agricultoribus*, *pastoribus*, *venatoribus*, *arboribus*, *piscatoribus*, *hortulanis*, *metallariis*, *opificibus*, & *artificibus manuariis*, *mercatoribus* & *nautis*.

De Nummis.

HActenus de rebus naturalibus, quae naturâ, & vel naturâ & arte simul constant:

Sequuntur res civiles & legitimae, quae vices naturalium & artificialium sustinent vi legis, & indiguntur *Nummi*.

Nummus enim est materies, seu res quaedam publico valore cetera quaeque in aequalia commercii aequaliter dimetiens.

Efficiens Nummi in Rep. est *Princeps*.

Qui non tam *cadere*, quam pretium imponere. omniaque requisita & qualitates num. norum in sua Republicâ ejusque partibus necessariorum praestibere.

Nec non alienos nummos *assumere* potest & debet.

Jus verò cudendi *Ministratibus committi*, alijs *permitteri* hodie solet.

Tam *praescriptione* & consuetudine immemoriali quam *privilegio*.

Finis nummi est dimetiri & aestimare cetera omnia

omnia cœquando inæqualia æqualitate quantitatis.

Proinde non immeritò loco bonorum, quorum valorem & æstimationem continet, & definit, habetur.

Absolutus finis & cum aliis communis, est *Salus Reipub.*

Materia nummi est vel ordinaria & genuina: vel extraordinaria & impropria.

Ordinaria materies ea eligi debet, quæ suâ naturâ & proportionem rebus ubique cœquandis habilis & stabilis esse potest:

Quælis est materia pretiosa metalli, *auro & argenti* ubique valentis & durabilis.

Deinde quoque materies minus pretiosa adhibetur, quæ minus durabile & incerti pretii.

Nummi ex auro & argento *puro* cudi possent: sed hodie æres item æquali portione *mixto* formantur.

Missionis causæ cœntetur *soliditas*, & durities nummorum: tum quoque, ut *impendum fabricationis* rependatur.

Aurabilis verò mensura est, quæ puritatem metalli utriusque quoad fieri potest quam proximè accedit.

Quæ dicitur *prolegitima pars* tantum in marcâ auri, atque in materia argenti *pars duodecima* tantum ex alieno metallo admiscetur.

Forma nummi consistit in *valore publico*.

Valor publicus à *pundere, caractere, & æstimo* dependet publicis & legitimis.

Nummo ergò cuique certum & uniforme *pondus assignandum* est.

Deinde signandus *character* publico.

Putat Principis, vel Principis & ejus, qui jussu

aut privilegio nummos cudit.

Signatio plerumque continet nomen, effigiem, insignia, vel quodvis aliud symbolum & signum Principis aut cudentis, aut utriusque.

Deniq; *publicam & perpetuam estimationem*, inprimis ex bonitate & pondere justo materiae, nummis utendi oportet.

Genuinus ergo & bonus nummus est, qui bonâ materia, pondere, caractere, & pretio legitimo constat.

Hæc de materia & forma nummi perfectâ.

Materia *extraordinaria* est, quæ minus habilis est, & in defectum ordinariæ, plerumque urgente necessitate suffici solet.

Hæc regulariter collatione ordinariæ pro falsâ habetur.

Neque locum nisi necessitatis tempore habet:

Quo pacto etiam ejusmodi nummi causâ cessante, permutatione legitimorum redimendi sunt.

Hæc de causis nummi: sequitur Qualitas.

Quæ est *figura*, quæ si rotunda, tractabilior & durabilior quâvis aliâ censetur.

Deindè quodvis aliud adjunctum. (aperiens:

Putâ *numerus* in proportionem cum reliquis valorem

Annus quo percussus,

Et *Nomen* in publicatione exprimendum.

Porrò *nummi partitio* in partes minutiores & minutissimas faciunda est, ut ad quavis maximi, minimi & minimi pretii merces commutandas seu emendas valeat.

Partes autem istæ, quæ numeris integris constiterint, perfectiores erunt, & usui populi commodiores.

Partitioni convenienter adhiberi videtur *Savage-varius*. Iccur-

Itcirò ejus ratio in primis in nummis habenda.

Altera distinctio nummi ex materiâ & charactere desumitur, ut alii *aurei*, alii *argentei*, alii *aerei* percutiantur.

Majores ex auro & argento,
Minutiores ex argento etiam:
At minimi ex ære.

Modi autem cudendi nummos duo esse possunt,
fusio & percussio.

Cujus rei gratiâ officina certâ & publicâ quoad fieri potest, quàm paucissimâ constituenda sunt.

Tum *Maagistri* & *ministri* idonei & probi præficiendi, ut omnis trans & corruptio evitetur.

Denique necessum est *alienos nummos adsciscere*:

Eâ lege, ut bonitati priorum aequaliter aut saltem majori ex parte respondeant.

De Loco sive Regione Reip.

Primaria Reip. fundatio Partes Reip. colligit.

Secundaria collectas loco collocat, & territorio certo definit tum quoque tectis includit & domiciliis.

Loci verò delectû haberi oportet, ut sit talis, in quo homines, sive cives sufficienter, *commode & tuto*: tum quoque *jucundè vivere possint.*

Quocirâ rationem loci opportunitate bonorû naturalium & civilium: quæ necessaria, utilia & voluptuaria, vel ex ipsa Rep. vel ex vicinâ, metiri oportet.

Undè Qualitas loci Reipub. apti, in requisitis subsequentibus quærenda est.

1. *Num aër salubris?*

Qualis fuerit, qui temperatus.

2. *Aqua sufficientia & salubritas.*

Que ex perenni fonte delabitur, vel in vivo per fava
decorrit.

3. An celi & potus copia?

4. An medicamentorum commoditas.

Que à terræ cultura dependet.

4. Viden si in una regione *ingeniandum* *fructu opificiis*
excolendis apta foveat:

Quorum laboribus non tantum saluti gentis reorum
pareatur & elaborabitur: verum etiam & p. locupletior
& potentior reddetur.

5. Discutendum, num *commerecia* maxime & ter-
restria frequentissime tractari possint.

6. Num tantis fidelibus, in quo facile *nummorum* co-
pia, qui nervi rerum agendarum adqum & parati
possint.

7. Locus eligendus erit *tutus*.

Qui vel natura tatus, vel arte reddi possit.

8. Requisitum à loci naturâ petendum est *am-
nitas*.

9. Hæc omnia cum *populi naturâ, moribus & inge-
niis* conferenda.

10. Non sibi tantum loci, sed quoque *alium, vicinũ*
sive aliquantillum distanti, c. d. em ratione, quâ dictum
est, respectum haberi oportet.

Et quamquam hæc requirita universa & singula uno
in loco vix reperiantur, ea tamen sunt seligenda, quæ
potiora cæteris.

De Territorio.

Territorium à terrendo dictum, est ambitus soli
marisvè, limitibus certis imperii, jurisdictionisq.
exercendæ gratiâ definitus:

Aliis

Aliàs ditio, districtus, provincia, diœcesis &c. dicitur.

Causa est Deus opt. max. qui omnia mensurâ definivit, & Rerum pub. fines constituit.

Partes territorii sunt *termini limitibus circumscripti*, imperium, jurisdictionemque intra sese complexi.

Limite sunt signa sive notæ, quæ fines jurisdictionis territorio inhaerentis demonstrant.

Et dependent vel à *naturâ* vel à *arte*.

Territorium est vel universale vel particulare.

Universale quod finibus summi imperii concluditur.

Particulare quod terminis imperii jurisdictionisq; limitatæ comprehenditur.

Prout enim regio, sive regnum fuerit amplissimum: ita quoq; publice expedit, ut in multa territoria partiri.

Contrâ quò arctior Respubl. eò parcius territorii distinctio.

De Structurâ edificiorum Urbis, Suburbiorum, de viis, locisq; publicis & privatis.

Civitas consistenda & tuenda urbe, suburbis, pagis, vicis.

Urbs est nihil aliud, quam ordinata, commoda, tutaque, nec non ornata edificiorum compages & locorum dispositio, populi inhabitandi causa facta.

Partes urbis sunt *edificia*, nec non *loca* publica & privata.

Publica quæ publicis rebus & negotiis destinantur, nec non publicis personis, quæ illis præstuntur.

Quæ vel ad administrationem Juris sacri & profani;

Vel ad defensionem ejusdem spectant.

Ædificia privata sunt singulorum *domus & ædes.*

Deinde spatia Urbis sunt vel *via*, & *loca capacia* in urbe, & extra urbem, negotiationi & conversationi civili deputata.

Via sunt publica & privata.

Publicæ quæ cuivis e populo patent.

Loca autem publica commerciis destinata sunt *Fors Venata.*

Suburbiorum fermè est eadem ratio.

Nisi quod interdum *pecuniaria* sibi vendicent *edificia*, vilissimis & sordidis opificiis idonea, aut à quibus periculum incendiorum timetur:

Vel *villas*:

Vel *hospitia & diversoria publica*, ubi die noctuq; divertere liceat.

Vel denique *hospitalia*, *noscomia*, *cœmeteria* &c.

Quod ad ordinem & dispositionem attinet, primò attendi debet *Situs* & *Situs Urbis*, ut ad frigus & calorem aëris temperatum disponatur.

Deinde quoque materia urbi idonea eligenda, in primis *lapides* incendii evitandi gratiâ.

Præterea quoque *figura* Urbis rationem habere oportet.

Denique & *facies & ornatus* ejus non debet negligi.

Item *modus*, id est, latitudo, altitudo & longitudo.

Hæc quoad totam urbem.

Quoad partes, opus est, ut ordine disponantur & segregentur *civilia edificia a sacris*, *militaria ab utrisque*, & *ita publica a privatis.*

Formam

Formam quoque modum & ornatum in singulis ædificiis publicis & privatis differentem constitui expedit.

Privatas itaq; domus secundum ordinem viarum publicarum, ad pares dimensiones extrui oportet, ut formam urbis exornent.

Nequicquam tamen exporrectum habeant, ut ne viam aut lucem impedian.

Earum quoque ornatus & splendor mediocris esse debet: neque antecellere publico.

Porro urbes vel majores sunt:

Vel Minores, quæ *oppida*.

Ex majoribus una solet esse *metropolis*, quæ mater quasi aliarum.

Item *regia* sive principalis.

In Urbibus Opifices & Mercatores locari oportet, qui post agricolas sufficientiæ rerum & nummorum, quibus Respub potens & nervosa redditur, invigilent.

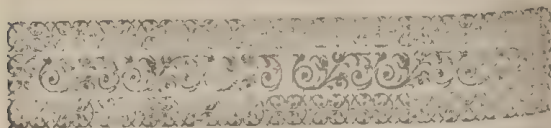
Denique *pagos* quoque & *vicos* in regione Respub. passim locari & distribui oportet, in quibus agricolæ.

Haud rarò tamen quosdam in Urbibus admisceri publicè expedit.

Adeò ut ne minima terræ portiuncula inculta relinquatur.

Et omnia ita ordinanda, ut mutuâ operâ & ope sibi subveniunt, nec uni loco omnia deputanda.

Hæc de primâ parte artis Politica.

LIBER SECUNDUS
DE
REP. CONSER-
VANDA.

*De Rep. ordinandi & distin-
guendi in Status.*

ACTENUS de Republ fundandâ di-
ctum: sequitur pars altera politices de
Rep. conservandâ.
Reipubl. sive Civitas, collecta ex ho-
minibus & rebus, imperioq; summo co-
adunata, & conservanda est.

Que ut conservetur, primùm *ordinanda* in certas
classes:

Deindè *ordinata* artibus & doctrina *informanda*.

Nec non *informata* *pura* *gubernanda* & admini-
stranda.

Atque deinde *defendenda* & tuenda.

Ordine ita sic omnia.

Nimirùm *persônæ*, earumq; *potestates* & *officia*; tum
& *res Civitatis* & *sanctuarum* assignari & distribui de-
bent.

Quarum

Quarum ministerio, functione & ope cives fines
destinatos consequi possint.

Quod ut fiat oportet Remp. in certas & segregatas
classes sive status partiri.

Statum intelligo certarum personarum, rerumque
civilium, officii & functionis cuiusdam civilis expedi-
unda gratia ordinatam unionem & cœtum, vulgò
Stände.

Qui duplex, publicus & privatus.

Publicus status consistit in unionem personarum &
rerum publicarum, quæ Reipubl. & populo universo
inerviunt.

Qui facer & profanus,

Ita hic civilis sive politicus, vel militaris.

Status sacer est potestatum, personarum & rerum
sacrarum quæ disciplinae & religioni inerviunt, vulgò
der *Lehrstand*.

Qui Scholasticus & Ecclesiasticus, sive Scholarum
& Ecclesiarum.

Scholasticus occupatur in disciplinâ & informatione
civium.

Ecclesiasticus in doctrinâ sacra cultus in primis divini
causâ.

Hinc ergo caput de Scholis & Ecclesiâ.

Status privatus est potestatum, personarum, rerum-
que civilium, & publicarum, quæ in specie, coniunctio-
ne, quæ administrationi, iustitiæ inerviunt, tempore
pæcis der *Wæhrstand*.

Unde caput de *Magistratibus, Iudicibus, Consilia-
riis, Legatis &c. togatis*.

Status militaris est, qui militiæ & defensioni Reip.
destinatus der *Wæhrstand*.

Denique est *status privatus* singulorum civium & Patrum familiarum, qui sufficientiam rerum ad vitam civilem necessariorum & utilium procurant de *Hereditand.*

Utraque personas in publicas & privatas distinguere, ita & bona publica & privata segregare oportet:

Utraque in immobilia & mobilia.

De fundis & agris publicis.

Nam ex bonis in Rep. extantibus Quædam *Patrimonio & usui populi:*

Cætera omnia singulorum destinantur.

Quippè quod Resp. sine quibusdam rebus communibus & publicis subsistere non possit.

Hæc ergò bona publica partim consistunt in fundis publicis:

Partim in pecuniâ publicâ.

Eni sunt agri publici, pascua, nemora, sylvæ, flumina, fontes, metallifodina, & id genus alia, quæ Resp. assignanda.

Quæ bona immobilia necessariò constituenda sunt, quibus & constanter & diuturnè res populi firmantur.

De Aerario.

Praeter hæc bona, Nummorum quoque sufficientia desideratur, quæ bona mobilia dixeris.

Quorum ratio à confectione *ararum* dependet.

Conficitur *ararium* compediis publicis & privatis.

Utrisque ordinariis & extraordinariis.

Putæ *Reditibus* ex patrimonio & bonis publicis.

Ex *Agris, Venatione, Metallifodinis, Salinis, publico, Usuris publicis & Monte pietatis, Opificiis publicis & mercaturâ, Monopoliis &c.*

Privata compendia sunt partim imperata à privatis
conferenda: partim spontanea.

Imperata sunt *vectigalia*, in quibus *causa*, *persona*,
res, *modus*, *census*, *immunitas*.

Tum Species; *Portaria*, *portoria*, *ripatica*, *multa*,
compendia ex jure morat. *Civitatis* &c.

Deinde *vectigal. fundorum privatorum, adium, mo-*
lendorum &c. *Opificior: artificior: collegior: Mercium,*
Jumentor. Hereditat. Lazaror. Dotium &c. *detractioes:*

Extraordinaria sunt *Capitatio, Hospitatio, fugatio.*
Collectatio, Nummularij estimatio, auctio &c.

Sunt & *Vectigalia* Quasi Ulpote

Mutua pecunia sumata a civibus & peregrinis, un-
dè Mensa argentaria.

Ademptio rerū privar: postea pretio redimend. &c.

Denique sunt *illicita, injusta & superflua vectigalia,*
quæ ad morbos ætatis referenda.

Voluntariæ verò collationes sunt

Testamentar. hereditates, Legata, Donationes in remp.

Quarum *causæ* demerita ætatis attendenda,

Ex hisce universis & singulis concitatur ætarium,

Quod triplex *Sacrum*, & hoc *Scholasticum* & *Eccle-*
siasticum; quod & *Elemosinus*, *decimis* & *primitiis præ-*
ceteris gaudet.

Civile & Militare.

Unumquodq; verò *commune* est: ordinariis expen-
sis destinatum.

Et *Sacratius* quo publici thesauri reconduntur, ex-
traordinariis impendiis reservandi.

De Patrimonio singulorum.

HÆc de bonis publicis.

Cetera quæque bona singulorum, patrimonio
& usui relinquenda sunt.

Quorum *possessio & dominium* jure gent. & civili adquiritur, de quibus infra.

De Collegiis, Corporibus & Universitate.

Ceterum ut singuli status eò rectius & facilius munera expedire possint, opus est, ut in alias partes subdividantur, quæ *collegia* dicuntur.

Est enim collegium certatum personarum (saltem trium) ejusdem potestatis & muneris, rerumq; ad id pertinentium unio, auctoritate Principis facta aut concessa.

Unde in statu sacro *Collegia Sacerdotum, Doctorum, Professorum, artium & scientiarum.*

In statu politico *Magistratum, Judicum, Censuriorum.*

In Polemico *militum & exercituum.*

In statu privato *Agricultorum, Mercatorum, Opificum.*

Unde collegia publica & privata.

Unita Collegia inter se *corpus* efficiunt, puta pilorum, futorum, sartorum &c.

Corpora unita efficiunt *universitatem.*

Quamvis interdum hæc nomina promiscuè usurpentur.

Solent plerumque singula uti sui potentia, id est, *privilegiis, privilegiis, potestate, privilegio, universitatis forma.*

Quatuor itaque classes & ordines in Republica tribui, in quibus personæ & res: easque viculim Collegis *disponi; oportet.*

Quorum munere & mutuo auxilio Cives suam perfectionem & beatitudinem civilem adipisci possunt.

Unde summatim colligitur Remp. constare *Princeps, Senatus, Populusque Romanus.*

pe, Sacerdotibus & Doctribus, Magistratibus, Militibus, Agriculis, Opificibus, Mercatoribus:

Tum Fando & Nummis publicis & privatis.

De Disciplinâ & Artibus.

Hæc de ordine.

Ordinate ita Civitatis Cives, ut fines destinatos conseruemur, opus est summo opere, ut primum *antiquæ disciplinæ* informentur; *doctrinæ*, veri doceantur & dicantur.

Quod sit disciplinâ & doctrinâ.

Disciplinâ informantur cives, quoad animi & corporis artes discendas.

Animi artes continentur *Theologia* & *Philosophia*.

Theolog. sapientiam divinam divinitus patectam suppeditat.

Philosophia vero suggerit cognitionem omnium scibilium; & hominibus in hac re sua imbecillitate consequi potest.

Unde etiam corporis artes includit.

Utique scopus est, ut homines nostrum civem divinarum & humanarum imbui, felicitatem & beatitudinem adipisci possint.

Ad hoc ut non desint cives obline informatione carumque in fines & opes scilicet.

Porro cum *Theologia* & *Philosophia* artes tropæ sint, *Theoretica*, *practica*, & *poetica*:

Artibus quoque hæc universis cives informari & erudiri publicè interest;

Quamquam non singulos singulis.

In quare congrua proportio observari debet ut fin-

guli cives suis artibus informati, cæteris concivib. mutui operam & operam conferant.

Theoreticæ sunt *Metaphysica*, & *Physiologia*.

Cujus species sunt:

1. *Physica* de Spiritibus. Unde *Angelographia*.

De Corporibus *Stexchiologia*, *Uranographia*, *Meteorologia*, *Metallographia*, *Dendrographia*, *Zoographia*, *Anthropologia*, cujus partes *Somatology* & *Psychologia*.
Ex quibus *Medicina*.

2. *Mantica* artes divinandi.

3. *Mathematica*, ad quam *Arithmetica* & *Metgethica*.

Ad quam *Cosmographia* & *Astronomia*.

Quo pertinet etiam *Pyrotechnia*, *Meteoroscopia*, *Dioptrica*, *Gnomonica*, *Optica*, *Catoptica*, *Sciographia*, *Hydrographica*, *Nautica*, *Hydraulica*, & *Natoria*, *Geodæsia*, & *Geographia*, *Chorographia*, *Topographia*.

Item *Musica* vocalis & organica, inflativa & interativa.

Practicæ deinde artes sunt *Ethica* & *Politica*, quibus includitur *Oeconomica* & *Polemica*.

Ad quam referuntur *pugilatoria*, *salutatoria*, *ars equos inscendendi* & *equitandi*, *ars fortificandi loca*, &c.

Huc pertinent deinde *Jurisprudencia*, *Historia*.

Denique *Grammatica*, *Rhetorica*, *Poetica*, *Logica*.

Poetica artes sunt necessariae & utiles, quæ opus (præter cognitionem & actionem) etiam post se relinquant.

Et referuntur ad corpus partim, partim ad animum & corpus simul, de quibus supra.

Quibus artibus opus est in perfectâ Rep.

Præter hæc necessariae sunt etiam quædam ludicæ:
Gym.

Gesticulatoria, Funambulatoria: illicitas verò artes *Magica* nomine detestandas & à Rep. eliminandas, complectimur.

De Scholis.

Hec de Artibus: sequuntur Scholæ.
 Porro institutio, quæ fundat perfectionem, privata sit & publica necesse est.

Privatam exequuntur *Parentes*, vel ipsi vel alii: quibus privatim *Educatio* committitur.

Publicam *Princeps* & *Magistratus* per *Scholas* publicè apertas.

Hinc caput de Scholis.

Scholæ sunt, cœtus docentium & discipulorum virtutes & scientias, aliasque bonas artes *Reip.* necessarias & utiles, tam belli quam pacis tempore

Quarum finis est eruditio hominum sive civium:

Tum salus *Reip.* quæ exinde resultat.

Siquidem virtutes & artes discendæ sunt, non tam ut discenti prolint, quam aliis, qui ope virtutū & artium indigentes, defectū suum communicatione aliorū bonorum suppleant, tam in statu privato, quam publico.

Forma in recto docendi & discendi modo consistit, de quâ in *Politiciâ Scholasticâ* agitur.

Partes ergo *Scholarum* sunt personæ *docentes* & *discipuli*, virtutes *pietatis* & *probritatis*, *scientiæ* & *aliasque artes*, tam *corporis*, quam *animi*, quibus quis informandus est, ut militari publicæ & civi satisfaciatur.

Unde *Scholæ* in *liberales* & *iliberales* quodam modo distinguuntur.

Liberales tractant potissimum artes animi.

Iliberales artes corporis, quæ *Mechanica*.

Hinc caput generale de *Præceptoribus*, eorum *electione* & *qualitatibus*, tum *officio* & *potestate*.

Deindè caput de *discipulis*, de eorum *ingeniis* &c.

Denique de *libris*, quibus artes continentur.

Quorum causa *publicas bibliothecas* haberi publice expedit.

Cum verò artes omnibus, omniq[ue] in loco æqualiter proponi nequeant, idè per Scholas diversas disponendæ & distribuendæ sunt.

Indè gradus Scholarum in Rep.

Ut Scholæ instituantur vel *vulgares* & *vernaculæ* vel quæ uberiorem artium institutionem continent.

Vulgares seu vernaculæ, in quibus pueri, puellæque primordia pietatis & virtutum, aliasq[ue] artes utiles, puta numerandi, merendi, scribendi &c. discant.

Quæ ubique locorum, non tantum in urbe, verum etiam in *vicis* & *pagis* rusticorum institui debent.

In cæteris Scholis ingenia perfectius excolenda sunt.

Quæ ita *communes* cuiusvis promiscuè pateant, nullo habito respectu *ingenii*, generis & ordinis.

Vel singulares.

Communes institui oportet *triviales* & *Academicas*, seu inferiores & sublimiores.

In inferioribus seu *opædanis* *propædia* exercenda est, id est, artes humaniores, cum principijs doctrinæ sacræ.

In *Academiis* sublimiores scientiæ tractandæ & resolvendæ, seu *pædia*, quæ in perfectiori Theologiæ & Philosophiæ cognitione & exercitatione occupatur.

Scholæ singulares, certis ingeniis deputandæ sunt, vel ex p[re]b[en]d[is] & nobilitate simul, vel ex nobilitate tantum.

Uti enim ordo plebejorum & nobilium atque officium differunt: ita quoque institutionis ratio differens institui debet, ut plebeji ad artes promiscuas: nobiles ad artes belli inprimis educantur.

Itaque *gymnasia* si *quodam nobilium* instituer domum ordinanda essent, in quibus tam animum, quam corpus studio virtutis heroicae & scientiis, artibus aliisque exercitiis nobilitate dignis excolant.

Quia ratione & artes pacis & belli quam optimè addiscuntur, & cives eo facilius ad suam perfectionem perveniunt.

Hæc de Scholis artium ingenuarum.

Illud est artificum. Scholæ sunt penes mechanicos artifices.

Prospiciat itaque Princeps & Magistratus, ut institutio in artibus mechanicis etiam benè expediatur,

Siquidem etiam publicè interest, *artifices & opifices* prole reformatos & exercitatos in Rep. habere.

Adeo ut nemo ad exercitium opificii alienjus admittatur, nisi p. coll. go artis specimen edito vulgò deperferat, probatus & fideipais fuerit.

De Doctrina sacrâ, Religionis & Ecclesiæ.

Hæc de informatione civium:

Potest civis in statu suo cognitione veri & recti erudiendi & informandi sunt.

Verum cum in statu suo totum vitæ tempus docendi *doctrinam* non possit, ad rectitudinem vitæ in prætate & probitate educendus est, ut ad unum bonum & beatitudinem perducatur, & ætæ suæ præveniant.

Quia etiam in vera Religione, id est, in contem-

platione & actione divini, sive veri DEI sensu & cultu.

Hæc enim doctrina divinitus inspirata, & patefacta à DEO docet; Quid DEO, quid proximo tribuendum; & quomodo homini in Rep. rectè vivendum, ut summam suam felicitatem consequatur.

Publicè ergò *verbum DEI prædicandum* est in cœtu publico.

Qui *Ecclesia* dicitur, quæ nihil aliud, quàm publica congregatio doctrinam cœlestem prædicantium & audientium, salutis æternæ adipiscendæ gratiâ instituta.

Siquidem alia bona naturalia & civilia, homo artib. & studiis humanis; at bona supernaturalia non nisi *operatione Spiritus sancti*, qui efficax est per prædicationem verbi divini in cordibus auscultantium, consequi potest.

Quàm necessaria itaque est homini salus æterna; tam necessaria quoque prædicatio verbi divini esse intelligitur.

Proindè doctrina ejus summo studio Politici, & veri Principis Christiani in Rep. colèda & propaganda est.

Continetur autem duabus partibus: de *fide* nimirum & *operibus fidei*.

Prior docet, quid credendum; posterior quid agendum.

Fidei regula consistit in *Symbole Apostolorum*.

Quod continet duo membra. Unum de DEO, alterum de *Ecclesia*.

In DEO natura & actiones sive opera ejus consideranda.

Circa naturam docendum est; quòd sit DEUS, & qualis sit.

Nimirum

Nimirum *unus essentiâ, simplicissimus, perfectissimus & optimus.*

Trinus in Personis, PATER, FILIUS & SPIRITUS SANCTUS.

Opera deinde DEI docenda sunt: 1. *Creationis.*
2. *Redemptionis, & 3. Sanctificationis.*

Quod creavit *mundum, Angelos & hominem:*

Et q̃ providentiâ suâ omnia gubernet & conserve.

Deinde *peccatum & miseriam hominis.*

Adcoq̃, quatuor status hominis, *integritatis, lapsus, gratia & gloria* doceri oportet.

Unde de *Redemptione* per Christum doctrina, de *personâ & officio Christi*, de *fœdere DEI gratuito*, de *prædestinatione, fide, spe, caritate*, de *justificatione & sanctificatione hominis*, de *pœnitentiâ & vita Christianâ*, de *novissimo statu hominis*, ubi de *morte, resurrectione, gloria cæli, & pœnâ inferni.*

Præterea de *Ecclesiâ, Ministris Ecclesiæ, & eorum vocatione, potestate & disciplina Ecclesiastica, objurgatione* nempe & *excommunicatione* agendum erit.

Item doctrina *Sacramentorum* veteris & novi Testamenti, de *circumcisione & Agno Paschali; Baptismo & Cœnâ Domini* diligenter inculcanda.

Et hæc quidem quoad fidem in primâ parte.

In altera parte doctrina de *bonis operibus*, quæ sunt ex fide secundum legem DEI, & ad ipsius gloriam tendunt, explicanda est Nam Lex DEI est sententiâ à DEO data de ratione ipsum colendi, & vitam rectè instituendi, præcipiens facienda, & vetans omittenda.

Quæ triplex:

Moralis, & continet pietatis erga DEUM & probitatis in semetipsum & erga proximum officia.

Summa ejus in Decalogo comprehenditur in duas tabulas distincta, quarum prima de *preceptis DEI*.

Ad quam *preces, intentiones & gratiarum actio* pertinet.

Altera de dilectione sui & proximi.

Lex deinde *Ceremoniae* & *judicialis* conferenda est.

Tandem de *libertate Civitatis* determinanda.

Quo ambitu tota doctrina de *Fide & Operibus bonis* in Ecclesia concludenda & tradenda est *munisterio Sacordotum & Doctorum Ecclesiae*.

Non igitur est hic potius ea docere: sed ut rectè & ritè doceantur, beatitudinis & summi boni adipiscendi grati prudenter prospicere & diligenter curare.

Quemodum autem id fieri debeat, in *Politica sacrâ* videbimus.

De Jure constituendo in Repub.

HÆc de informatione & doctrinâ civium: sequitur ut de *Jure* videamus.

Cum enim *Cives* viâ disciplinæ & applicatione verbi divini boni efficiantur: nili etiam si se contingant, ut recte & civiliter vivant, partim ob multam naturæ partim etiam ob ignorantiam recti.

Idcirco in Rep. constituenda est *jurispositio*, quod rectitudinem vitæ civilis præstet & præcipiat.

Ad cuius præscriptum omnes, qui in illa sunt, vitam instituire tenentur, ut fines præstitutos consequantur.

Imperando publice quæ in Rep. facienda.

Vetando quæ omittenda.

Et interdum quædam *permittendo*:

Quod

Quod si non facienda facta, vel quæ facienda, non facta fuerint, *puniendo*.

Vel si bene facta fuerint, *premiando*.

Itaque Jus nihil aliud est, quàm *Præceptum æqui*: quod Græcis *ἐκκλῆς*.

Exindè Respubl. existit & dicitur *Iusta & Legitima*: quæ Juris administratione continetur: Contrà illegitima, quæ *Tyrannis*, de quâ suo loco.

Quid Æquitas, & quod in Proportionem Harmonicâ consistat.

• **Æ**quitas est duorum, pluriumvè inter se convenientia & consensus.

Unde æquum erit, quod inter cives duos aut plures convenit.

Nec enim honestum & turpe hîc per se consideramus,

Sed quatenus honestum est duobus aut pluribus in civili societate.

Hoc definire est Politici: illud Ethici.

Cum autem Justitia cuique suum tribuat, necesse est, eam quoque determinare, quod æquum sit inter cives.

Quod secundum *proportionem Harmonicam* dimititur & moderatur.

Quæ ex *Arithmeticâ & Geometricâ* conflatur; Rationibus patium & similium inter se modicè confusis.

Quæcunque ergò præcepta sive jura ex æquo definienda fuerint quoad personas & res, secundum proportionem Harmonicam conformanda sunt.

Ut cuique suum æquè tribuatur & conservetur.

Contrà si disponantur *secundum Arithmetica*, omnia erunt *paria*.

Sin *juxta Geometricam* tantùm, nulla *paria*; sed omnia *similia*.

Utrumque cum *Injustitiâ* conjunctum est.

Idcirco paritate & similitudine quâdam mediocriter temperata, Jura personarum & rerum ordinanda sunt.

Quamquam *Geometrica* plus in pœnis & præmiis, muneribus & dignitatibus polleat.

Arithmetica vero in conventionibus & contractibus prævaleat.

Æquum ergò est, id quod pari similiq; ratione moderatè confusum pluribus, aut duobus saltem in civitate convenit.

Iniquum contrà, quod pari tantùm vel simili ratione consentit.

Hoc destruitur Respubl. illo conservatur.

Quid Jus politicum.

Cum ergò nulla Respubl. sine Jure subsistere possit, quaritur tandem, quale illud sit, quo Respub. quæque conservanda est.

Habemus enim Jus NATURÆ, habemus Jus GENTIUM, habemus Jus CIVITATUM & Respubl. multiplex.

Nullum hîc per se satis congruum est.

Sed desideramus *Jus politicum*.

Quod est Jus cuique Reipub. congruum & accommodum.

Si enim una eademque populorum natura, & mores: Si una eademque omnium regionum & locorum ratio,

ratio, si temporum, causarum convenientia, aliarumq;
circumstantiarum consensus:

Fortè unum & idem Jus universis & singulis popu-
lis conveniret: & res politica esset in facili.

Verùm enim verò cùm *Genius ingeniumq;* populo-
rum orbis varium: varia cœli climata; Diversus locorum
habitus, & reliquarum circumstantiarum maximum
dissidium; aded ut toto cœlo interdū hominum tem-
peramenta & mores differant: & tempora belli & pa-
cis, nec non montium & valliū, maris & terræ loca
admodum varient;

Ideò pro ratione cujusq; Reip. differente, differens
Jus est constituendum.

Quod proindè Politicum indigitamus τῇ πόλει sive
Reip. cuiq; singulariter & appositè accommodatum.

Aded ut quod hic æquum statuatur, sepe alibi pro ini-
quo habeatur.

Quod omne *Sapientia & prudentia* Civilis dijudicat
& determinat.

Sapientia, quæ rerum divinarum & humanarum
cognitionem prudentiæ suppeditat.

Prudentia; quæ pro varietate populorum, persona-
rum, rerū, locorum, temporum causarum &c. Jura di-
vina & humana constituit, & singulis Rebus pub. con-
gruenter adaptat.

*De principiis Juris Politici, & de Jure
Naturæ.*

PORRò hoc Jus politicum colligendum est ex tribus
principiis; *Naturæ, Ratione & Prudentiâ.*

Hæc enim tria unumquodque Jus politicum simul
unita constituunt.

Propterea quod natura & ratio naturalis in juris constitutione imperfecta aut admodum vagari videatur,

Cum tamen jura perfecta, certa & finita esse debeant.

Jus ergo Politicum primum deducendum est ex *Præceptis Juris Communis.*

Quod natura & ratio naturalis inter homines ubique æqualiter & communiter constituit.

Quod proinde jus commune dicitur, quo communiter omnes homines utuntur.

Est enim ubique eadem natura, eademque ratio naturalis.

Ideo idem quoque & commune jus à naturâ & ratione profectum & cultum.

Jus naturale est, à naturâ ad naturam tendens, quod natura omnia animalia docuit.

Natura est potestas DEI: ideo DEUS per naturam jus naturale omnia animalia, quæ in cælo, quæ in terrâ, quæ in mari nascuntur, docet.

Docet autem *ut generent, seque & generata conservet.*

Hinc ergo descendit *maris & flumina conjunctio, procreatio & educatio sobolis.*

De Jure Gentium.

JUS commune alterum est, quod *naturalis ratio* inter homines constituit.

Est ideo *Jus Gentium* dicitur.

Estque primum & secundarium.

Primum, quod cum genere humano proditum est.

Secundarium, quod usu & humanis necessitatibus exigentibus introductum.

Consti-

Constituit verò ratio naturalis inter homines duo Jura, *Amorem erga DEUM & hominem.*

Undè Juris Gentium est *Religio erga DEUM: ut parentibus & patriæ pareamus:*

Et cum Natura cognationem inter homines fecerit, nefas est, hominem homini insidiari; Contrà fas, ut vim atque injuriam propulsemus.

Undè ex hoc jure bella orta sunt, *servitutes & manumissiones subsecute, discreta gentes, regna condita, dominia distincta, agris termini positi, edificia collocata, commercium, emptiones, venditiones, conductiones, obligationes instituta.*

Exceptis quibusdam, quæ Jure Civili postmodum etiam adinventæ sunt.

De Jure Civili sive proprio.

CÆterum cum Ius naturæ & gentium politiis Rump. non satis, neque semper omni ex parte idoneum sit:

Ideò præter Jus commune, prudentia Civilis tertium Jus addit,

Quod cuiusque Reip. *proprium est*, & proindè *civile* appellatur.

Quasi quo præter jus naturæ & Gentium quælibet Civitas utatur.

Quod fit, dum *Juri communi vel aliquid addit, vel detrahit.*

Nec enim totum à Jure Naturali & Gentium recedit, nec per omnia eis servit.

addit autem Juri communi, cum id supplet, eo quod deest. idemque declarat, & certis solennitatibus informat.

Detrahit cum ejus vagum cursum coarctat, & certo limite definit.

Cujus fundamentum & ratio plerumque solet esse necessitatio vel probabiliter vera, vel saltem ficta ad similitudinem veri.

Porro jus civile constituitur ita æquum, vel simpliciter vel comparatè.

Simpliciter cum absq; collatione alius Juris cõditur.

Comparatè quando cum alio confertur, vel tempore libero, vel necessitatis.

Libero tempore delectus præstatiæ Juris habendus est.

Ut Jus humanum cedat. divino:

Civile naturali & Gentium:

Privatum publico:

Singulare communi:

Utile honesto.

Nisi quod ea quæ simpliciter honesta non sunt, sæpè evidenti utilitati postponentur. (cessant.

Tempore vero non libero hæ regulæ aliquantillum.

Cum necessitas legem non habeat.

Exceptis iis, quæ simpliciter pia & honesta sunt, quorum violatio semper impia & turpis est.

Exindè constat, quod omnes populi, partim Jure communi, partim proprio utantur.

Quod utrumque unitum nos Politicum dicimus.

Quippè quod collectum sit ex præceptis naturalibus, gent: & civilibus, & suæ Reip. accommodatum.

De sanctione Juris & Lege.

HActenus de Jure politico, quid sit, & quib. principijs constet.

Nunc videndū est, quomodo & quâ autoritate constitutum in Rep. Jus

Jus politicum constituitur in Rep. vel *Sanctione*, vel
Consuetudine. (matum aut populi.

Sanciendum enim est *Jus autoritatis Principis. Opti-*
Aut ejus, cui interdum potestatem sancienti com-
mittunt.

Hoc Jus ita sancitum, quia plerumque in scripturam
 redigi solet, *Jus scriptum.*

Et speciatim *Lex* dicitur. (res:

Omnis verò *Lex generaliter* in omnes personas &
 Et de iis casibus ferri debet, qui *ἐν τῷ πλείονι*, id est, ut
 plurimum accidunt, non qui ex inopinato, quos le-
 gumlatores consultò prætereire solent. (complectatur.

Adeò ut *omnes personas* obliget, & *plerosque articulos*
Lex Generalis in Monarchiâ *Constitutio:*

In Aristocratiâ *Senatus Consultum:*

In Democratiâ *Plebiscitum* dici solet.

Hanc potestatem condendi legem solet Princeps
 concedere & committere Magistratib. civitatib. & mu-
 Undè Jus *Honorarium.* (nicipiis.

Jus *Statuarium* & *Municipale* nomen habet.

Omne tamen vel expressò vel tacito saltem consen-
 su Principis constitui intelligitur.

Adeò ut contradicente Principe tale Jus nullum sit.

Legumlationis pars altera consistit in *interpretatio-*
ne Juris & *Mutatione*, & quâ suo loco.

De Privilegio.

ITa generaliter Lex ferenda est:

Nisi quod interdum etiam Princeps *Jus singulare*
 indulgeat contra tenorem rationis.

Cujus causa debet esse *evidens utilitas.*

In primis publica.

Conceditur autem *persona vel rei.*

Personæ *ob meritum*: vel cum ob facinus singulare *exemplum* pœne statuitur. Deinde *Rei* quæ etiam favorem meretur.

Sed hoc Jus ad consequentias non est producendum.

De Scripturâ, partibus & publicatione Legis.

HÆc de Legis sanctione:

Sancita solet *scripto* contineri & *publicari*.
Scriptura tenor comprehendit *præceptum*,

Interdum *rationes* præcepti.

Plerumque cum comminatione *pœne*.

Quas partes Legis principales dixeris.

Accessoriæ sunt præloquium & clausula, quæ *annum, diem &c.* continent.

Deinde *Lex publicanda* est, ut omnibus innotescat.

Et post *certum* temporis lapsum obligationem pariat.

De Consuetudine.

HÆc de Jure sancito:

Jus sine sanctione est Jus, quod diuturnis moribus tacito populi consensu comprobatis introduci-
tur.

Et dicitur *Consuetudo*.

Adquæ ut de quibus causis scriptis legibus non utimur, id custodiri oporteat, quod moribus & consuetudine inductum est.

Quod Jus, *quamvis* postea in *scripturam* redigatur, naturam tamen legis non induit.

Jura

Juris divisio in publicum & privatum.

HÆc de Jure in genere:

Porro Jus in Repub. condendum est *publicum & privatum*:

Utrunque de Personis & Rebus.

Publicum publicè utile est.

Privatum quod privatim.

In consequenti publicum tendit ad privatum & contrà.

Cujus utriusque Harmonia Resp. quàm optimè se habet & conservatur.

Publicum ergo jus est, quod ad statum Reipublicæ spectat,

Nimirum quod ad *summum imperium*: eumq̃, qui imperio præest adeoq̃, ad statum præsentem.

Tum quod ad *classeſ & politus publicas* pertinet.

De Jure summi Imperii, Status, Republ. &

Principis: Tum Jure rerum pu-

blicarum & princi-

palum.

JUS publicum summi Imperii complectitur sanctiones de functionibus & Magistratibus: *Leges, status fundamentales & actiones imperij.*

Jura Principis, Populi, Optimatum.

Arcana & mysteria & Simulacra Imperij

Sanctiones de reservatis, regalibus & privilegiis principalibus.

Leges agrorum publicorum

Erarii publici & fisci.

Jura vectigalium & collationum &c.

De Jure publico sacro,

Jus publicum sacrum est, quod in personis sacris, earumque officio & potestate:

Tum rebus sacris consistit.

Personæ sunt Sacerdotes.

Res mysteria sacra.

Tum bona, quæ religioni inserviunt, sacra,

Vel quasi, quæ Ecclesiastica aliàs.

Constitinendum itaq; Jus de personis Sacerdotum, & de mysteriis sacris & articulis religionis: tum de rebus & bonis sacris:

Quod pro varietate Rerump. varium fuit.

Hodiè ferè uniforme ex sacris fontibus desumptum, & ex Canonibus partim declaratum.

De Jure publico Civili.

Jus publicum Civile est, quod de Personis Civilibus pacis administrationi inservientibus, earumque muneribus,

Putà Magistratibus, Judicibus, Consiliariis, Legatis: tum de imperio & potestate earum, puta quod de ordinaria Imperio, Jurisdictione, Consilio, Legatione agit.

De Jure publico Militari.

Quod in Ducibus belli, nec non rebus ad militiam pertinentibus publicis consistit.

Cum quo bona & beneficia feudalìa conferenda, de quorum Jure singulatim.

Aliaque ducum & militum privilegia.

Item res sanctæ, uti porta, muri &c.

De Jure privato Personarum.

HÆc de Jure publico:

Privatum Jus est, quod ad singulorum equitatem & utilitatem spectat.

Singulos intelligo in privato statu.

Quorum jus vel ratione *Civitatis*, quatenus sunt *cives*:

Vel ratione *familia*, quatenus sunt *Familiares* &c. investigandum.

Modus *adquirendi, conservandi & amittendi.*

Quicquid enim *Cives* agunt, vel agūt ut *Jus* *adquirant*, vel ut *acquisitum* conservent: quod post quoque interdum amittunt certo modo.

Primum ergo *Civium* singulorum *jus* in universum: post in specie considerandum est.

Universum spectat vel *viventes* vel *defunctos*,

Viventium & in civili unione conversantium *Jus*, quoad personas dependet à *Statu* & *Obligatione*.

De statu hominum in Repub.

STatus est triplex ex *Jure Naturali, Gentium & Civili*.
Statu naturali, *Civis* est *homo*, habens caput naturale,

Quod in unione corporis & animæ consistit.

Qui *natus* est, vel *exfectus*, vel adhuc *in utero* qui *Venter* dicitur.

Homo in lucem editus, vel est *Mas*, vel *Fœmina*.

Interdum *hermaphroditus*

Mas est vel *perfectus*, vel *Castratus*, vel *Spado* naturâ vel factô.

Quod *homo* ratione *sexus* est,

Ratione adjuncti naturalis in homine *Ætas & Va-
letudo* consider.

Ætas est *impuerum* vel *puerum*.

Quæ *pubertas* plena, vel non prorsus plena.

Adolescentia, *Juventus*, *Senectus*.

Inuale udo Animi est *Dementia*, *Furor*, *Prodigali-
tas*.

Corporis *Morbus fonticus* & non fonticus.

Internus & externus, *Muti*, *sardi*, *caci* adfectus

Statu ex Jure Gentium homo est *liber* vel *seruus*.

Undè *Libertas* & *Servitus*.

Status ex Jure Civili tertius est, quo Homo est *civis*.

Cui opponitur *peregrinus*.

Civis est *Nobilis* vel *Plebejus*.

Vel *aliâ cum dignitate* constitutus.

Quos jure, *signis*, *privilegiis*, & *vestitu* distingui pu-
blicè expedit.

De Obligatione.

ITa se habet Jus status Civium.

Alterum Jus consistit in *obligatione*.

Quæ ex *conventione*, vel ex *maleficio* oritur.

Obligationis ergò Modi acquirenda sunt *Conven-
tio* & *Maleficio*.

Conventio vel est *Pactum* & *Pollicitatio*:

Vel *Contractus*, qui *Verus* vel *Quasi*.

Conventioni & *contractui distractus* opponitur.

Maleficio verè vel *Quasi*.

De Jure rerum singulorum.

EThæc de personarum Jure
Jus rerum privatarum deducitur

Ex distinctione in corporales & incorporales: quæ servitutes.

Tum *Possessione & Dominio.*

Ubi modi acquirendi Juris Gentium, *Occupatio, Traditio &c.*

Et Juris Civilis *Usucapio, Donatio, Legatum.*

Succesio ex Testamento & ab intestato.

Tandem agendum est de Jure *Cadaverum, funerum, sepultura, monumentorum, privato.*

Conservatio Juris personarum & rerum dependet ab *Actionibus*, Quibus opponuntur *Exceptiones.*

Amissio à Solutionibus, &c.

De Jure Civium speciali.

HÆc de Jure Civium singulorum in universum:
Deindè in specie eorum Jus considerandum est, quatenus certo jure gaudent, ut *Agricolæ, Opifices, Mercatores;*

Undè *jura & privilegia Collegiorum* eorundem.

Hæc de Jure Civium privatorum.

De Jure familias.

PRivati denique sunt familiares in familiis perfectis & imperfectis.

Quæ *nominibus* aliisque *signis*, tum *mares & fœminæ vestitus, officium*, singularibus diceriminandæ.

Undè de Jure *Maritalis potestatis & obsequii uxoris.*

De Jure *Sponsal: & connubiorum.*

De Jure *Dotum, & donat: propter nuptias.*

Item de dissolutione *Sponsal. & Matrimonii*

Deindè de Jure patriæ potestatis, & filialis obsequii.

De Adoptione, Legitimatione, Unione prolium.

De peculio filiorumfam. profectitio, adventitio, castrensi.

Item de Modis, quibus Jus patriæ potestatis solvitur.

Præterea de Jure Consanguinitatis & Affinitatis.

Denique de Jure potestatis Dominica & obsequii servili.

De Servis natis & factis Captivitate, venditione suis ipsius &c.

De peculio servorum.

De Manumissione.

Jure patronatus & libertor.

De Adscriptis, Hominihus propriis, & iis qui *Mānus mortua*.

De Tutelâ & Curatelâ.

Sequitur Jus Tutelæ & Curatelæ.

Undè de pupillorum tutelâ.

De minorum, de majorum, virginum, uxorum, viduarum, senum, morbo sonico laborantium, mente captorum, Furiosorum: hominum simplicium & prodigorum cura.

Deque eorum, bonorum administratione.

Item quibus modis tutela & curatela finiatur.

De Emendatione Propinquorum.

Item de Emendatione Propinquorum, Seniorum Tractatorum &c.

Hoc ambitu Jura personarum & rerum, publicarum & privatarum concluduntur.

De quibus universis & singulis differendum esset, quomodo in Rep. constituenda, si unam Remp. subiectam haberet Politicus.

Scd

Sed quia pro *varietate populorum & circumstantiarum Resp. admodum variant*: idèd hoc totum negotium committendum est prudentiæ civili.

Nisi quod de singulis quædam generaliora attingi: Despecialibus verò per discursum collatione Jurium & Rerump. institutis agi possit.

Jus tamen *divinum & Hebræorum*, Jus *Græcor.* Jus *Roman. sive civile*, Jus *Canonicum*, Jus *Saxonicum &c.* majorè & potiorè partem Juri suppeditabunt politico.

De incitamentis Obsequii.

HÆc de Legibus:

Quarum vis nulla est, nisi Cives ad earum obsequium quibusdam *incitamentis* constringantur, *flētantur & instigentur.*

Quæ sunt *Censura & Pœna, Premium & Exemplū.*

Metu enim correctionis & coërcitionis mali a vitiis & delictis abinent & deterrentur:

Aliique meliores redduntur.

Beneficiis verò & exemplo ad obsequium recti eò magis moventur & pertrahuntur.

Qui ratione *Resp.* in tranquillo constituetur & virtutis studium excitabitur.

Ne ergò homines contra honestatem quid committant leges muniendæ & sancientiæ sunt metu *censuræ & pœnæ.*

Quod si contrà fecerint, corrigendi & coërcendi.

De Censurâ.

Itaque primùm in Rep. *censurâ opus est*, quâ facinorâ leviora, vitia & mores corrupti, qui pœnâ adhuc mereri non videntur, corriguntur & emendantur.

Putâ *luxuria, gula, crapula, lascivia in vestitu,*

*prodigalitatis in conviviis, edificiis, alijsq; sumptibus inani-
bus, lusus, oeu, pigrum, Veneris, & quæ sunt id genus
aliæ.*

Quippe quo medio homines libidini animi indul-
gentes confusi duntur, atq; metu ruboris & notæ cen-
suriæ à vitiis arcentur.

Huc pertinent *severa dehortationes & comminationes
à Sacerdotibus & Magistratibus facienda.*

De Pœnâ.

Cætera facinora graviora metu pœnæ cohibenda
sunt & coërcenda.

Quæ *delicta* dicuntur, & adversus leges committun-
tur.

Undè *pœna* describitur hominis malè viventis &
contra leges delinquentis coërcitio.

Pœnæ autem propter *facta, delicta, scripta, consilia* im-
ponendæ sunt.

Ut unusquisque ex suo facinore

Et plures ejusdem delicti in solidum teneantur.

Estque pœna *vel expressum* in singulis delictis fre-
quentioribus & atrocioribus sancienda; vel saltem *ar-
bitrio* Magistratus in levioribus casibus committenda.

Norma Justitiæ secundum proportionem Harmoni-
cam, ita tamen, ut hîc Geometricæ rationes aliquan-
tillum prævalere videantur.

Qua pœna delicto æqua præfinienda, id est, neque
major, neque minor.

Circumstantiis personarum causarum, loci, tempo-
ris, quantitatis, qualitatis, eventus &c. prudenter pen-
satis.

Coërcitio

Coërcitio verò fit *privazione* quorundam bonorum humanorum & civilium, ad beatitudinem civilem pertinentium: Puta *Vita sanitatis & perfectionis corporis. Fama dignitatis, civitatis, libertatis, pecunia,*

Adeo ut interdum is, qui non luat ere, luat corpore.

Exindè pœnæ *capitales* & varia *suppliciorum* genera:

Et non *capitales* quævis aliæ oriuntur, *infamia, multa, confiscationes &c.*

De Præmiis.

HÆc de Censurâ & pœnâ:
Præmiorum præterea promissione & spe, non minus ac metu correctionis cives bonos effici oportet.

Uti enim pœnis maleficia: ita & justitiæ norma benefacta præmiis digna sunt.

Adeo ut nulla Resp. salva existere possit, nisi bonis & benè meritis præmia conferantur.

Est enim præmium beneficium benè viventi & merenti de Rep. publicitus communicatum.

Communicandum prudenter & justè ab eo qui potestatem publica beneficia impertiendi habet.

Secundum proportionem Harmonicam, circumstantiis prudenter discussis.

Et quidem *benè viventi & merenti* de bono publico. Immerenti enim nihil, aut pœna debetur.

Benè autem quis vis it, qui ad præscriptum Legis.

Benè etiam meretur, qui de Rep. tota, vel ejus parte, virtute & functione civili meretur.

Uti sunt *Sacerdotes & Doctores in Statu sacro.*

Principes, Magistratus, Judices, Senatores, Legati & Cui in statu politico.

In statu militari, *Duces, Centuriones, Milites.*

In privato *Agricole, mercatores, opifices, patresfam. & alii.*

Qui universi munere & industriâ suâ Reip. benefacere possunt: sed modo inæquali.

Proinde etiam *inaequalia præmia* tribuenda.

Sunt verò tripliciter differentia beneficia:

Quædam enim sunt *Gratia*: quædam *Honoris*: quædam *Emolumenti*.

Singula declarantur suis *symbolis*, communibus Populorum, vel propriis Reipubl.

Præmium Gratia est, cum princeps benè meritum faventiâ prosequitur, Puta cum Princeps vultu, alloquio, colloquio, mensa &c. benè meritum dignatur.

Præmium Honoris est, cum Princeps bene merenti honorem confert.

Cujus *symbola* varia, puta *tituli, nomina, vestimenta & ornamenta*.

Quod vel est *Nobilitatis*.

Quæ ob virtutem civilem excellentiorem rogatam & bellicam confertur.

Cujus *symbolum* hodiè sunt *insignia gentilitia*:

Olim *statue, columna, imagines &c.*

Vel est *dignitatis alium*.

Cum munere publico Sacerdotis, Magistratus, Judicis, Consilarii, Senatoris, Ducis &c.

Vel absq; munere, uti dignitatis & ordinis *equestris patriciatus, Doctoratus*.

Cujus quoque *symbola* varia esse possunt, veluti *togæ, latus, clavus, fasces, sceptrum, annulus, corona &c.*

Denique *præmium Ultimis* est, cum Princeps concedit privilegia & *muner.* puta *veniam mortis, jus libertatis, civitatis, immunitates, opes*, & id gen^o alia beneficia.

Quo

Quo *beneficia feudalia*, quæ fidelitatis & servitorum bellicorum gratiâ conceduntur, referenda sunt.

Quamquam etiam quædam majora dignitatem annexam tribuant.

Princeps ergo pro discrimine meriti conferet præmia.

Ut Justitiæ satisfaciatur, & virtutis studium excitetur, adcoque ipsius Reip. salutem promoveat & conservet.

De Exemplo.

Hæc de præmiis: restat ultimum incitamentum. Quod est *exemplum* bonæ vitæ Principis, & eorum qui vice Principis imperiis & regimini publico præsunt.

Quo veluti speculo cives videant, quid sequendum, quid fugiendum.

Unde vulgatum: Qualis Princeps, talis populus. Et

Regis aut exemplum totus componitur orbi.

Bonos ergo & morigeros cives efficiere desideras, *ordine, disciplina, doctrina, lege, censura, pœnâ, præmio & exemplo* efficere labora.

Hæc enim in universum media sunt, quibus cives ad rectitudinem vitæ perducipossant: & quorum administratione Reip. conservatur.

De Rep. administrandâ.

Hæc de Jure constituto, Quod rectè, riteque administrandum & defendendum.

Administratio Reip. expeditur *Personarum munere & certâ formâ*

Quam adjuvant *Consilia & Senatus*

Unde agendum est de personis & munerib. certâque formâ administrandi principalibus: rùm auxiliantibus.

De Personis administrantibus.

Personæ sunt *virī*, qui officio sivè munere certo Reip. gubernandæ à Principe vel vicario ipsius præficiuntur.

Viros dico: Nam mulieres ab officiis civilibus regulariter arcentur.

In hisce personis considerandæ sunt qualitates: tum Modus præficiendi.

Qualitates Animi, *Natura & ingenium, Fides, Religio & virtutes reliquæ, artes & lingue, Sapientia & Prudentia.*

Deindè Corporis, *Temperamentum, Valendo, Pulchritudo, Statura.*

Præterea i hominis totius *Ætas crescens & decrepescens, Juventus, Virilitas, Senectus.*

Denique externa bona, *bona & patria, genus, Nobilitas, Fama, dignitas, auctoritas, &c.*

Præter hæc communes Qualitates, sunt etiam considerandæ *propria* cuivis numeri singulatim congruæ, puta officio sacerdotis, Magistratus, Judicis, Senatoris & Consilarii; Legati & Oratoris.

Modus præficiendi consistit in *Electione*, quæ à suffragiis apertis aut occultis, vel sorte dependet.

Tum in *Confirmatione*, quæ plerumque *Juramento* & *instrumento* publico fieri solet.

De Muneribus.

Hæc de personis: Munera quæritur.
Munus est officium ad status alicujus Reip. moderanda-

moderationem & conservationem pertinens, necessarium obseundum:

Perpetuum vel temporarium.

Estque vel *personale* vel *patrium*.

Quandoquidem duo Reip. debentur: Opera & opes, sive pecunia.

Personale est quod corporis labore & cum animi sollicitudine & vigilantia expeditur.

Estque *publicum* vel *privatum*.

Publicum quod ad status publici gubernationem refertur.

Quod vel *ordinarium* vel *extraordinarium*.

Ordinarium certâ lege definitum, secus *extraordinarium*, quod in specie curatio dicitur.

Hinc caput de *Curatione*, quæ Græcis ἐπιμελεια, & de *Curatoribus Reip.*

Utumque est vel *honor*, vel *Ministerium*.

Honor est publicum munus cum dignitatis gradu.

Vel cum imperio & iurisdictione, vel sine imperio.

Putâ Sacerdotum, Magistratum, Judicium, Senatorum, Legatorum.

Ministerium publicum est munus onerosum, dignitatis expers.

Quod interdum etiam *vile*,

Privatum quoad privatorum utilitatem.

Muneri personali solet plerumque remuneratio fieri *honorarij* vel *mercedis* loco. Quod Salarium.

Munus *patrium* est quod sumtu atque erogatione constat, & continet collationes ordinarias & extraordinarias, vectigal, tributa &c.

*De formâ administrandi, quæ Politia
dicitur.*

Forma administrandi est certa per munera personarum in Reipubl. administrandi ratio, convenienti modo & ordine, & dicitur *Politia*.

Politia consistit in imperiorum & honorum aliorumque officiorum legitimâ & congruâ communicatione & distributione.

Quæ vel statui Reipubl. *similis* vel *dissimilis* est vel *mixta*.

Præcipuum Monarchica gubernari potest ἀριστοκρατία vel δημοκρατία.

Aristocratica πολιτεία vel δημοκρατία.

Democratica vel πολιτεία vel ἀριστοκρατία.

Adde ut sæpe triplex administrandi ratio commisceatur & una alteri prævaleat Statu illibato.

Ordo administrandi tempore & loco dependet.

Quæ de causâ publice expedit *tempus naturale* *Hologium* artificialibus distingui.

Et singulis negotiis *sua tempora & loca* tribui, ut publica publicè in publicis locis: Sacra in sacris, privata in privatis privatim celebrentur.

Hæc politia & administrandi ratio pro numero classium Reip. quadruplex erit.

Sacra in ordine sacro, *Civilis*, *Militaris* & *Privata*.

Quæ pro varietate Rerumpubl. admodum variant.

De Doctores & Sacerdotibus.

Unde in politia sacra agendum erit de *Sacerdotibus* Ecclesiæ, de *Præceptoribus* Scholarum & rectione earundem.

Nec

Nec non de Ecclesiarum & Scholarum *administra-
tione & inspectione.*

Quò *Scholararcha* & *Episcopi* referendi.

De Magistratibus.

IN Civili de *Magistratibus*, *Judicibus*, *aliisque officia-
libus Oratoribus* & *Legatis.*

Magistratus est persona publica imperio publico
præfecta.

Cujus officium est Jus Civibus demonstrare & je-
bere, ut secundum illud vivant.

Quod si vixerint, bonos & benemeritos legitimis
præmiis adficere.

Quod si non vixerint, juxta Juris præscriptum, in
delinquentes animadvertere.

Estque vel proximus Principi, vel intermedius vel
infimus.

Unusquisque verò imperata Principis exequi de-
bet, nisi contra DEUM & honestatem è diametro
imperata.

De Judice.

Judex est Persona, quæ notioni & definitioni causa-
rum præest.

Cujus officium est causas verè cognoscere, & justè
definire.

Et quia causæ Civiles & Criminales, Judex est *Civi-
lis* vel *Criminalis.*

Isque ordinarius, vel extraordinarius, *Delegatus*,
Arbiter, *Arbitrator.*

De Ducibus, Centurion:

Agendum quoque de Militaribus. *Magistratibus*
& *Judicibus*, Qui sunt *Duces*, *Centuriones* &c.

De Officialibus.

Officiales sunt, qui aliâ quàm imperii & jurisdictionis potestate & munere funguntur domi, forisvè, qui varii.

Domi sunt *Nomophylaces* legum custodes.

Censores, qui vitia notant: *Sophronistæ*, qui moribus juvenum præfecti: *Gynacocosmi*, qui mulierum: *Oenoptræ* qui convivii.

Apodectæ & *Quæstores* sive exactores pecuniarum.

Astynomi operum publicorum & privatorum curatores Murorum. viarum *Hodopæi*, Aquarum & Fontium *hydro* & *Crenophylaces*.

Agri mensores.

Agaronomi, qui nundinationi & negotiationi præ sunt, qui & Emporii. *Sitona* qui præfecti frumento advehendo. *Metronomi* qui mensuris. *Sitophylaces* qui frumento & pani ut iusto pretio vendantur; Et alii quàm plurimi.

De Oratoribus & Legatis.

Oratores sunt, qui orando Reipubl. inserviunt. Qui vel Oratores domi in specie dicti: vel foris.

Legati, qui ad exterarum gentes, sociasque civitates, de belli, pacis, fœderum &c. aliisq; negotiis publicis conficiendis publicâ autoritate mittuntur.

De Dispensatione bonorum publicorum.

Hæc de administrationis personis & muneribus: Administratio bonorum publicorum & ararii fit per personas convenienti dispensatione.

Qua

Quæ spectat *expensas* ordinarias & extraordinarias,
Necess: Utiles, & Voluptuar:

In *personas* publicas & res, puta Sacerdotes, & templa. Magistrat & Curias; Duces, & armentaria &c.

Tum in *aulam* Principis.

De Politiâ privatâ.

D Enique *Politiâ* instituenda erit *Familiarum*, & *Collegiorum*, puta Agricolar: Mercar: Opificior: ut in illis omnia ordine & rectè fiant.

De Senatu & Consiliis.

R Estat ut de Senatu & Consiliis agamus:
Est enim opus in Rep & politiis *consilio*.

Consulentes personæ sunt *Consilarii*, quorum officium est consulere.

Consilium est ratio sive via recta deliberatione inventa, negotii honesti & boni medius congruus bene peragendi.

In quo *negotium* Honestum bonū & opportunum:
Scopus honestus & utilis.

Tum *medii* ad finem perducuntia, honesta, commoda & possibilia consideranda sunt.

Estque *Consilium* vel *Rectum*,

Vel *Obsequium*, quod in pace, & *modus bonus* sive *Sophisma Politicum*.

At in bello *Stratagema* dicitur.

Utriusque inveniendi modus est Communis, qui ab *invocatione* & *opulatione* numinis divini dependet.

Vel proprius, qui *deliberatione* consilii capiendi, quæ in consideratione rationum dubitandi & decidendi consistit.

Et executione cepti absolvitur, cuius partes *Gestio* negotii, *successus* & *eventus* gestii expectatus vel inexpectatus.

Inexpectati causæ *obstacula* esse solent *divina* & *humana*.

Porrò consulentes collecti *Senatum* constituunt.

Qui ordinarius est & communis, vel *secretior*, ubi *pauciores* & causæ *arcanæ*.

Vel *extraordinarius* & *universalis*, puta *Comitia*, *Dicæta*, *conventus publici*.

Deindè concilium est vel *Sacrum*, ubi de negotiis *Ecclesiasticis* & *Scholasticis*.

Vel *Civile*, ubi de *Statu* & *Republicâ*, de legibus, privilegiis, pœnis, præmiis, Magistratibus, Judiciis, annonâ, metallis, ærario, nummis &c.

Vel *Militare* ubi de bello & disciplinâ militari, de feudis de fœderibus, de munitionibus &c. consultatur.

Ad exemplum Reipubl. privatis quoque consilia quædam permittuntur petenda à Theologis in causis sacris, à Jurisperitis in causis Juris controversiis: à Medicis in morbis desperatis.

Undè *Consistoria Theologorum*, *Dicæteria* & *Æctorum*, & *Buleuteria* in benè constitutis Rebus publ. in ejusmodi causis dubiis implorari videmus.

De Remissionibus, laxamentis, aliisq; voluptatis decora civium exercitiis.

HAtenus de Muneribus & functionibus civium publicis & privatis: sequitur ut tandem de *laxamentis* dispiciamus.

Quando

Quandoquidem laborum, studiorum & officiorum
quædam debet esse vicissitudo & remissio.

Quæ in honestâ voluptate & delectatione occupatur.

Quam *recreationes* animi & corporis pariunt: *utiles*
partim, partim ludicra.

Utiles recreationes sunt omnis generis jucunda exerci-
tia, quæ vel ad virtutes civiles, vel militares expediunt.

Ad civiles proficiunt conversationes civium in pu-
blicis & solennibus *conviviis*; quæ ad mutuam civium
amicitiam, fidemq; colendam & confirmandam mul-
tum faciunt.

Sunt itaq; anniversarii quidã conventus & convivia
publica, lautiori victu & potu, moderato tamẽ, institu-
enda: In quib. cives genio aliquantillũ indulgentes, la-
bores & molestias civiles gaudio & facetiis, aliisq; col-
logiis honestis, utilib. & jucundis attẽperent & allevet.

Quo solennia *nuptiarum* convivia, & id genus alia
referenda.

Ad mores quoque conformandos Civiles permit-
tendi sunt ludi Scenici, *Comædiæ & Trægiæ.*

Utias *Symphoniæ* & instrumentorum musicalium,
Cujus rei causâ in plerisque civitatibus publicos *tibici-
nos & fiducines* constitutos videmus; Item *concertus har-
monicos campanellarum* &c.

Ad militares virtutes excitandas pertinet studium
venationis, Equitationis.

Ludus *gladiatorius*, *lucta*, *castilium certamen*, *Tur-
mier* *Ringstrennen.*

Exercitium *Sclopetorum & arcuum* statis temporib.

Item lusus *pila*, qui ad sanitatem & agilitatẽ confert,
in cujus utrum loco & ædificia certa deputanda.

Cursus super glacie in Bataviâ frequens.

Lulus *latrunculorum* Schachtspiel/quò acies militaris representatur.

Ad recreationes ludicras pertinet lusus *aleæ & charitarum*, quâ tamen in re certus modus adhibendus.

Salutationes, quæ etiam intra honestatis fines cohibendæ.

De tuendâ & defendendâ Republ.

ITa Resp. regitur: Defensio sequitur, quâ ab hostium injuriâ defenditur & tura redditur.

Quod fit mediis internis & externis, vel utrisque simul.

Interna media dico; *Arma & munitiones.*

Externa *Amicitiam vicinorum & Fœdera.*

Hinc caput de armis & armatis, qui tractant arma.

De armis & Militibus.

ARma ab arcendo dicta sunt ea omnia, quibus hostem arcemus, quib. vel cominus vel eminus præliatur, ut tela, globi &c.

Sivè *terrâ marivè*, ut *naves* & instrumenta nautica, si regio sit maritima & portuosa.

Principi ergò opus erit *Armamentario*: in quo ad certum numerum militum arma classesvè & triremes &c. aliumque apparatus bellicum conserveat & in promptu habeat.

Viri armati sunt *militēs* vel imperantes, & dicuntur *Magistratus militares.*

Vel obtemperantes, *Militēs* in specie dicti.

Utrique eligendi sunt, qui armis idonei.

Potius *domestici* quàm *exteri.*

Animo & corpore valentes.

Utri-

Utriusque symbola habet prudentia politica.

Electi *jurejurando* obligandi.

Magistratus militares sunt summi post Principem,
& inferiores:

Summum *unum* esse plerumque expedit.

Milites ceteri sunt vel ordinarii vel subsidarii.

Ordinarii, qui arte veluti continuâ militant.

Qui vel communes, vel qui satellitiû Principis constituunt, & *prætoriani* dici possunt,

Subsidiarii sunt, qui rarerè vice quâdam militiam exercent.

Ceterum hi sunt vel *equites*, vel *pedites*.

Horum usus ubique:

Secus illorum.

Qui vel *cataphracti*, vel *levioris armatura*.

De Custodiâ militari tempore pacis.

Armis ergo *Resp. tuenda* tam extra bellum, quæ faciunt, ne sit bellum, quàm in bello.

Nam pacis tempore semper est cogitandû de bello.

Quæ de causa *subditi* ad exercituum armorum præmiis propositis alluendi sunt.

Magistratus extra bellum, qui constituuntur militares. *Præsides* seu Gubernatores dicuntur.

Milites *Limitanei* in terrâ.

Classarii in mari.

In bello *Duces*, quorum summus Imperator.

De Bello.

Bello *Resp.* defenditur demum.

Quod armorum publicorum justa contentio.

Quod actu & fine absolvitur iusto.

Actus partes sunt *susceptio & gestio*.

Suscipiendum bellum iustis de causis.

Autor ergò belli iusti est *Princeps* in Rep.

Causa est *defensio*, ob quam bellum suscipiendum.

Defendamus autem vim & injuriam, dum vim repellimus.

Aut injuriam acceptam ulciscimur.

Hoc utile, illud necessarium.

Bellum ius & susceptum est etiam iuste gerendum.

Publicitus ergò *indicendum*.

Nisi clam aliquando rem suam recuperare opus sit.

Indictum geritur *predationibus* ex hostilibus agris, *obsidionibus & praliis*.

Se ipsa viis *consiliis* rectis & obliquis.

Recta consilia inveniunt via recta quæ metitur prudentia militaris, ut habeatur loci, temporis, aliarumq; circumstantiarum ratio.

Obliqua *Stratagemata* dicta, occultim fiunt ex insidiis.

Vel *verbis* vel *factis*, vel utrisque

Finitur bellum vel *victoria*, cui *clades* contraria.

Victoriæ jure licita est *ultio*.

Quæ fieri debet moderatè in rebus & personis.

Vel *pactione* quæ belli compositio spontanea.

Quæ quantum fieri potest ineunda.

Ineunda autem *æquo jure & firmiter*.

*De munitionibus, quibus Resp. defenditur
& stabilitur.*

Munitiones cuius Reip. expediētes sunt munimenta, quib. Resp. adversus impetū hostilē munitur.
Suntque

Suntque vel *Naturalia* vel *Artificialia*.

Quæ si conjungantur, mista dici possunt, priora simplicia.

Naturalia Reip. munimenta dependent à naturâ & situ, puta ob *asperitatem loci*.

Aut *beneficium aquarum* tam stagnantium, quàm fluentium, sive fluminum, sive maris.

Artificialia sunt, quæ à manu hominum:

Suntque *aggeres* seu *valla*, & *mœnia*, *portæ*, *cataraçtes*: tum *fossæ* *latæ* & *profundæ*: quæ vulgò *Fortezze* *Defunç*.

Munimenta sunt vel necessaria vel utilia.

Necessaria, sine quibus Resp. indefensa non manet, sed semper violentiæ hostis exposita est.

Quæ in confinio hostium ponenda, ut interea corpus Reip. procul à periculo, & incurſu hostium tutum sit, quæ *castra* & *arces* dixeris.

Utilia quæ populosam & ditissimam defendunt civitatem, aut in perſugium populo profunt.

Porrò præſidia minus tuta sunt, nisi instructa sint.

Inſtruenda autem ſunt *Armoniæ*, *militibus*, aliæq; *apparatu militari*.

Inprimis necesse est ut habeant *præſidem*, qui virtute, fide & experientiâ valeat, cui arx credenda.

De amicitia publicâ.

MUnitur deinde Reip. *amicitiâ mutua* vicinorum Principum & populorum.

Vel etiam *adulatorum*, qui licet præſentes auxiliari nequeant, saltem tamen *abſentes* hostes communes cohibere, aut vias præcludere possunt, ne Remp. nostram irruant.

Aliàs Amicitiae jus commune est *commerciorum & hospitii.*

Prospiciendum itaque, ut *favor* illorum *benevolentia & beneficentia nostra* erga Principes eorumq; subditos alatur, omnisque similitatis suspitio avertatur.

De federe, clientelâ & patrocínio.

DEnique Resp. stabilitur *federe*, cùm amicitia publica pacto firmatur.

Nam cœdus nihil aliud est, quàm publica & legitima Principum, populorumvè amicitiae, auxiliuq; causâ facta conventio.

Cujus causâ & qualitates considerandæ.

Efficiens fœderis sunt *Principes*, quibus summū jus.

Forma consistit in publica amicitiae conventionē.

Sine ulla majestatis diminutione.

Finis generalis est *Amicitia & Pax.*

Specialis *Defensio* aut *Offensio* aut *utraque* adversus hostes eisdem.

Qualitas fœderis dependet à *pactis & conditionibus.*

Pacta sunt, quæ cautiones æquissimas continent.

Et sumuntur vel ex natura fœderis, ut Majestas *illibata* utrinque permaneat & libertas.

Vel aliunde præter Naturam Majestatis, quæ *innu-mera* esse possunt.

Veluti sunt exceptiones alicujus populi & Principis, qui aliter sit in sociorum controversiis.

Item ut ne aliena patrocina fœderati incipiant.

Deindè *perpetuo tempore* vel *per aliquot* fœdus feritur.

Perpetuum fœdus redditur, cùm Rex regi, vir viro, populus populo. Item cùm Princeps pro se, ac suis hæreditariis ac necessarib. inper stipulatur & promittit.

Tem-

Temporarium autem fœdus est, quod certo tempore desinitur, ut quousque Princeps vixerit.

Porro fœdus est duplex: *Aequum* & non *æquum*.

Æquum est, quod æquâ Majestatis observandæ conditione percutitur.

Et sit, et cum amicis, vel hostibus, vel neutris, id est, qui neque amici neque hostes sunt.

Cum amicis, quod *amicabile* dixeris, cum qui nunquam hostes fuerunt, ad amicitiam sociali fœdere junguntur.

Cum *hostibus*, cum pares bello æquò fœdere in pacem atque amicitiam redeunt.

Quod si cum quibusdam, qui neque hostes, neque amici sunt, fœdus initur, *Neutrum* indigitatur.

Uti sit plerumque ab iis, qui intra fines hostium positi.

Horum officium est, à bellis sociorum abstinere &c.

Non æquum, quo liber populus seu Princeps Majestatem alterius comiter observare tenetur.

Estque vel cum Princeps impotentior sese in alterius *clientelam*, & quasi in tutelam tradere profitetur,

Quod vix, nisi necessitate urgente percutiendum:

Vel cum alterum quodammodo superiorem agnoscit & veneratur sine subjectione clientelari.

Clientele fœdus vel est *gratuitum*, cum clientes ab omni pensione immunes.

Vel *Remuneratorium*, cum tributum indictum dependitur.

Utque hoc genus fœderis impetu hostium oppressis tutum:

Ita periculosum, ne patronus libertatem clientis eripiat.

Propterea eò cautius cautiones libertatis inferendæ, & tyrannidis viæ præcindendæ.

Ad exemplum fœderis solent & alii Principes & Civitates mutua *pacta defensionis & patrocinii* inire.

Quæ summus Princeps autoritate suâ confirmare solet.

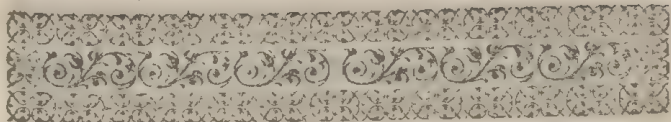
Denique fœdus tamdiu firmum manet, donec designatur aut violetur.

Definit contrario dissensu utriusque

Et Renunciatione ex causâ iustâ:

Item Morte alterutrius.

Violatur quando fides fœderis frangitur.

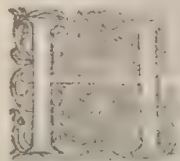

LIBER TERTIUS

DE

REP. AMPLIFI-
CANDA.

De Augmento Populi.

ACTENUS de fundatione & conser-
vatione Reip. Restant tractanda: par-
tes secundariae, quae à primis pendēt,
Amplificatio & Curatio ejusdem.

Sequitur ergo, ut primum de *populi
verumq; incremento;*

Quo Rep. live Civitas *Magna & potens*, id est, po-
pulosissima, & *numerosa*, Delect! Sicut vnd *Goldreich*
redditur & indigitatur:

Tum ad de territori & finium, urbiumque distensi-
one & dilatatione agamus.

Incrementum familiarum.

Postquam Civitas redditur augmento & propagatione
familiarum frequenti.

Tum populi, hominumque peregrinorum adscriptio-
ne & receptione.

Populus enim augetur & copiosior redditur vel ex sese vel aliundè.

Indè medium internum & externum augendi populi.

Intus augetur populus familiarum incremento.

Quando benedictione divinâ & influentiâ cœlesti plurimis liberis singulae familiae amplificantur.

Deinde cum ex familiis familiae propagantur, quod si licentiâ & frequentia connubiorum.

Itaque Politicus & Princeps accuret, ut Cives liberis operam dent.

Spe præmiorum, privilegiorum & immunitatum propositâ.

Et meru pœnarum indictarum, si qui matrimonia & propagationem proles fugiant aut impédiant.

*Frequens peregrinorum commigratio
& receptio.*

Alter modus quo populosa civitas redditur aliunde, consistit in populi hominumque peregrinorum commigratione si frequentiq; adscriptione. cum exteri facile in numerum civium recipiuntur.

Causæ vero, quæ peregrinos impellant, ut se in Civitates conferant, domicilio pristino relicto, multæ sunt.

Nam peregrinis populis invitamento esse solet, Vel *vita civilis*, quæ legitimo imperio & obsequio continetur.

Cui cohaeret seu potius inhaeret *pax publica* & *privata*.

Vel *verus cultus DEI*, & vera religio, quæ ad verum Deum ducit.

Justi-

Iustitiae & Juris observantia.

Arum & scientiarum studia & Scholæ florentes,
in quibus animus excolitur.

Agricultura, rei pecuariae & metallica: commo-
ditas & emolumentum. Siquidem natura homines a-
more sui conservandi ducuntur.

Opificiorum & artificiorum, quibus maxima pars
hominum vitam sustentat lucrosa industria & fre-
quentia.

Oportunitas mercatura, cui quàm plurimi operam
navantes ditescunt.

Loci Salubritas.

Situs Amoenitas.

Venationum, piscationum, aucupiorum occasio.

Adeo ut voluptate & suavitatem rerum homines ad-
fecti sapè nullibi magis vivere & commorari deside-
rent, quam in locis, ubi deliciarum copia haberi possit.

De incremento rerum.

HEc de modis, quibus Civitas populosa efficitur:
Rerum incrementum penè iisdem consiat.

Nimirum industria *Agricultura, pecuaria, Metal-*
laria, Opificiorum, mercatura.

Ut enim rerum naturalium sufficientia hisce me-
diis paratur: ita & abundantiam frequenti eorum stu-
dio procurari consequens est.

Ita & *Animorum copia* dependet à crebris rerum
naturalium & artificialium commerciis.

Quod publicam pecuniam, sive *erarium publicum,*
augendum attinet: id comper diorum ordinum
& extraordinariorum augmento crescere solet.

Tum quoque in penarum modo & partium

Hi modi rerum auctionem per se pariunt.

Cæteri per accidens. Quales sunt:

*Frequentes & assidue populorum in iisdem partibus
Reipublicæ degentium aliundè professorum conser-
vationes.*

Quibus causam præbent, *Tribunalia summa, Cam-
meræ, & Hæfferi dicitur appellationis.*

Ubi h. minum quos Iudiciis præesse & interesse o-
porteret conventu non potest rerum & nummorum co-
pia non subsequi.

*Academia & Gymnasia, in quibus Doctores & Di-
scipuli, incolæ & exteri congregantur.*

*Principum aula vulgò dicitur Residentz, in quibus aulici,
consiliarii, legati exteri versantur.*

*Sedes Comitum, Baronum, Nobilium, qui splendore
vitæ & magnificentia multum civitatis exornant.*

*Nundine & publici mercatus, Portus, vicus prædicti
Niederlagen.*

Perustrationes quoq; & peregrinationes hominum
Civitatis emolumento esse solent.

Quibus aniam dant præter cætera, Benè constitutæ
*Politis, magnificentia ædificiorum & structurarum, in o-
lentia, rerum admirabilium naturalium & artificialium,
veluti sunt, pyramides, obelisci, theatra, thermæ, fon-
tes, aquæ ductus &c.*

Quemadmodum & amœnitas montium, vallium, æ-
quarum, sylvarum, hortorum &c. plurimos ad viten-
dum invitat.

Præter hosce modos & causas sunt & alia singularia
invitamenta.

Quibus exteri & ad habitandum & ad contemplan-
dum al-

LIB. III. DE REP. AMPLIFICANDA. 119
dum alliciuntur, Uti olim Romæ Afyla, Ludi Spectacula, & id genus alia.

De ampliando Territorio.

Territorii dilatio & distensio finium fit
Vel *voluntate* spontaneâ & contractu:
Vel *bello* legitimo.

Sine vi imperium dilatari potest, cum populi, urbes, provinciæ se spontè subiciunt.

Aut *contractu* quodam & titulo civili Reipub. accedunt, puta emptione, dote, donatione &c.

Deindè Reip. municipiis, urbibus, pagis, vicis *novis adificatis* amplior redditur.

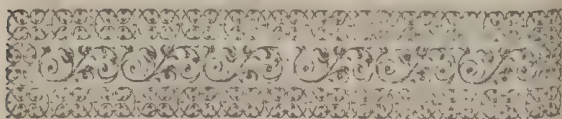
Quorum populus vel *Coloniis* ex aliis Civitatibus, pagis & vicis deducitur,

Vel suprà dictis modis ex populis exoticis colligitur & assumitur:

Vel cum populi feri ad mansuetudinem rediguntur.

Bello denique regiones, provinciæ, regna, principatus, ducatus, urbes, oppida adquiruntur & Reip. subjungantur.

Et hi sunt modi legitimi: de illegitimis infrà.

LIBER QUARTUS
DE
REP. CURANDA.

HACTENUS actum est de Republica fundanda, conservanda & amplianda.

Denique hac ultimâ parte dispiciendum erit de *curatione* ejusdem, quæ morbis obnoxia est.

Quamquam enim Respub. quàm sapientissimè fundetur & quàm prudentissimè gubernetur, fieri tamen non potest, quin aliquando morbis & malis incivilibus inficiatur, infecta corrumpatur, corrupta mutetur, tandemque destruat.

Propterea quod in humanis nihil stabile, omniumque rerum sit vicissitudo, ortus, incrementum, decrementum & occasus.

Idcirco prudentiâ civili *malis imminetibus obeundum* est: vel *grassantibus medendum*. Utrumque consistit in Curatione.

Primum itaque de morbis, eorumque causis: Deinde de prognosticis & remediis videbimus.

De Morbis Reipub.

Morbus civilis est habitus Reipublicæ contra naturam.

Sive est malum civile quod esse & salutem adeoque beatitudinem Reip. infestat, labefactat, turbat, & tandem destruit, dum fines subordinatos, actionesque & media ad eosdem ducentia impedit & cohibet: tandemque ad corruptionem & ruinam detrudit.

Hæc itaque mala cum constitutioni & beatitudini civili sunt contraria, ex differentiis bonorum civilium desumi & deduci oportet.

Dividi autem possunt in duo summa genera. Quædam enim sunt prima; quædam secundaria.

Prima ita mala sunt quæ perfectioni humanæ & civili adversa sunt, nempe quæ fini intermedio & summo Reip. obstant.

Summo bono in Rep. adversatur summum malum quod est *disensus DEI ab homine*. Cum Deus Reipub. hominesque in ea viventes defendit, sui cognitione & vero cultu adempto.

Deinde iustitiæ quam homo homini debet, contrariatur *Injustitia & Anomia*, quæ homo ab homine alienatur, adeoque cognatio & conversatio civilis turbatur & destruitur.

Præterea cognitioni rerum divinarum & humanarum oppositæ est *insensitia & insipientia* cum *Barbaries in Repub. dominatur*.

Quæ tria mala extremam imperfectionem in Rep. patiunt, eamque enormiter lædunt & tandem prosternunt.

Post hæc mala animi sunt & Corporis *invaletudo circumscriptio*, imprimis *Contumacia, pestis, lepra, d. senteria, lues Venerea* &c. quæ Reip. admodum noxia.

Sunt quoque mala, quæ perfectioni civili aduersantur, puta *Ignobilitas, & Vilitas*, quæ flori nobilitatis, honorum *suspensum, ordinum & graduum confusio, contemptus & prostitutio*.

Denique deficientia rerum naturalium & civilium, id est, *Aeris insalubritas, Aque & potus Annone, carentia ut corruptio, item rei medicæ neglectus; Nummorum defectus & adulteratio, pecuniarum publicarum & privatarum confusio: Agrorum publicorum neglectus & defectus: & inopia Aerarii.*

Singulorumque civium paupertas & *as alienum*; *Multitudo miserabilium personarum, expositorum infantium, orphanorum, viduarum, egenorum, claudorum, milium mutilatorum, mente captorum, senum decrepitorum &c.* mala Reip. haud minima sunt.

Quæ sequitur *Fames, Sitis, Mordacitas.*

Secundaria mala & prima consequentia sunt illa, quæ vitæ civili opponuntur, quæ in nexu imperantium & obsequentium consistit.

Quæ vel in partibus, vel in toto suboriuntur.

Quoad partem cum Resp. mutatur in *Familias & Civitate, decremento & ruinâ familiar. & civium.*

Vel in Politia, cum sacra, Sacerdotes; Magistratus, Judicia, Consilia, Collegiorum & familiarum regimina violantur.

Quoad totum cum Resp. vel ratione administrationis, vel status mutatur aut interit.

Ratione administrationis, cum legitimus imperiû in illegitimum degenerat, quod *Tyrannis* dicitur, quando Princeps contra jus divinum & humanum imperat: Ubi quod liber, licet.

Vel *Mare aperto vel occulte*, id est, vi vel dolo.

Hiscæ

Hisc enim artibus omnes Tyranni utuntur.

In Monarchico statu Tyrannidis nomen retinet.

In paucor. *Oligarchia*, in populari *Ceblocratia* dicitur.

Deinde administratio mutatur cum in aliam transit, puta cum Aristocratica administratio in populari statu transfertur in Monarchicam &c. quæ translatio dicitur *Allisfis*.

Status verò mutatur, cum vel corrumpitur: vel convertitur.

Corrumpitur cum Imperium summum & obsequium confunditur, & dicitur *Synchesis*.

Convertitur status, cum præsens in alium transformatur.

Quæ *Anastrophe* Reip.

Et quia status triplex, versâ vice sex oriuntur conversiones.

Nam Monarchia converti solet in Aristocr: aut Democrat:

Vel contra Aristocr: in Mon: aut Democrat: vel Democrat: in Monarch. & Aristocratiam.

Intra corruptionis & conversionis terminos sæpè *interregnum* incidit. Quod est status suspensio, donec de Majestate & Statu decernatur.

Hinc malis coherent aut coincidunt *Bellum* & *Discordia* privata.

Bellum intestinum, *Rebellio* populi adversus Principem.

Seditio adversus Magistratus, *Factio* inter ipsos cives.

Tum *bellum externum*, quod inter Principes & populos externos committitur.

Denique Discordia privata sive *diffidium* in Collegiis & corporibus: nec non familiis.

Hoc pax & unio privata: illò publica turbatur & discinditur.

Tandem Resp. corrupta interire solet, cum in *Anarchian* degenerat, ubi nemo imperat, nemo obtemperat in publico & privato cœtu.

Vel cum *populus* d. *levis* igni, aquâ, peste, gladio &c. *Finis* vero *omnium* *Reip.* in fine mundi existet,

Quando Deus novum cœlum & novam terrâ creabit, & regnum cœlorum inchoabitur, & in æternum durabit.

Quod perfectius erit primavâ civitate DEI & paradisi, in quo θ-ός ἐν π-άντ-ι: π-άντ-ι: & homines similes erūt angelis corporibus clarificatis: & nihil nisi pax & lætitia in conspectu DEI.

Uti autem olim falsum fuit figmentū de aureo seculo præterito, ita & de futuro somnium & phantasma est.

Morbi itaque Reip. summam enumerari possunt.

Disunio DEI, Injustitia, Barbaries, Invaletudo, Mala civilia, Deficientia rerum.

Corruptela & ruina politiarū publicarum & privatar.

Tyrannis, Aliēsis, Synchesis, Anastrophe, Interregnum, Rebello, Seditio, Factio, Bellum, Discordia, Anarchia & interitus Reip.

Quæ Reip. & Statui: ejusq; finibus, partibus & politiis adversantur.

Reip. Anarchia & Deletio interitusque populi opponitur:

Paci Rebello, Seditio, Factio, Bellum, Discordia.

Statui Synchesis, Anastrophe, Interregnum.

Administrationi Tyrannis, Aliēsis.

Partibus Reip. Decrementum & ruina familiarum, nec non civium: item urbium & provinciarum.

Poli-

Politiis Corruptelæ singularum Sacræ, Civilis, Militaris & privatæ.

Causæ morborum civilium.

Hæc de morbis in universum dicta sunt; necesse est jam ut de causis eorum agamus.

Causas intelligo, quæ vel per se, mala Reip. pariunt, aut antiā & occasionem saltem præbent.

Quæ vel sunt remotæ vel propinquæ.

Remotæ sunt *providentia DEI* sive fatum: tum *influentia cœlestis*.

Unde *vices & periodi* Rerumpub. quasi naturales & ordinariæ.

Propinquæ sunt quæ propius ad effectum accedunt & veluti media sunt, quibus mala in Rep. fiunt.

Quamvis tamè numero cum morbis convenire videantur.

Ut enim in corpore humano interdum morbus causa est alterius morbi, & per se morbus: ita & in Repub. causa mali, & malum per se esse solet.

Morborum itaque causas secundum seriem propositam investigare expedit.

Disunionis DEI causa est potissima *Religionis defectus & corruptio*, quando nulla religio aut corrupta in Rep. habetur.

Quod fit cum *Atheismus* & *Epicureismus*, *Idololatria* & *Magna omni generis Superstitio*, *Astrologia*, *Hæresis* & *multitudo religionum*.

Cum *Blasphemia*, *Execrationes*, *Apostasi* *perjuria* &c. *P. ofanatio Sabbathi*.

Deindè cum & quævis alia *avaritia* & *injustitia* adversus secundam tabulam in Rep. grassatur.

Veluti est *inobedientia publica & privata.*

Homicidia, Autophoria, Latrocinia, Injuria, Inimicitie, Odium, Vindicta, Audacia, Anathemata, Imprecationes &c. Libido, Scortatio, Ebrietas, Luxus, Lasciva salutationes, Lupanaria, Lenocinia.

Furti, rapina, prodigalitas, avaritia.

Mendacia, Doli, Calumnia, Contumelia.

Convitia, Famosi libelli &c.

Quibus vitiis & delictis summa iniquitas adversus legem Dei & Jus Gentium in Kemp. invehitur, & unio civilis turbatur & disrumpitur: Deus verò ad justitiam & pœnam adeoque vultus sui occultationem invitatur.

In singulis verò ordinibus & politis singularia exindè suboriri solent delicta.

In Politia sacra *Simonia, Hæresis, Sacrilegium, Profanatio rerum sacrarum, Violatio sepulcrorum &c.*

In civili *Principis impietas & improbitas.* Quo omnis generis vicia Principum referri oportet.

Magistratuum *crudelitas, lentitudo, indulgentia & impunitas, asyla &c.*

Judicum *adfectus, temeritas, corruptio, arbitrium cerebrinum* Eigenschaft des Rechts und Willkür.

Advocatorum & Procuratorum doli, tergiversatio.

Consiliariorum precipitantia, &c.

Item in militari statu Ducum, Centurionum & delicta militaria.

In imperiis, judiciis & consiliis *ira &c.*

Quibus coherent plurimi abusus *Monomachus, Gladiatura, probatio per aquam frigidam &c.*

Leges & consuetudines *irracionales, legum defectus, dubietas, obscuritas, confusio, multitudo, dissensio &c.*

Pœnarum

Pœnarum defectus & abusus. Item premiorum.

Scandala Principis, Magistratuum &c.

Rerum intuitu crimen Peculatus, repetundar. &c.

Civium verò vitia & delicta inobedientia, rebellio, crimen lese Majest. defectio, tumultus, conspirationes & conjurationes, illicita collegia.

Illiciti & dolosi contractus, Monopolia, illicita usura, corruptela mercium &c.

In Statu verò familiari rixæ, adulteria, avaritia, contumacia liberorum &c. Domini severitas,

Pupillorū libido & neglectus: doli tutorum, curatorū.

Undè crimina in publica & privata distingui possunt.

Et hæc de causis injustitiæ, i. e. de vitiis & criminibus generatim & speciatim in singulis politiis consideratis.

Quorum & variæ esse possunt causæ & occasiones, de quibus suo loco per discursum suus.

Præter hæc communia delicta & vitia, quæ Legi Dei & Juri Gentium aversantur, sunt & alia civilia & Reip. propria, in qua tantū pro turpibus & incivilibus habetur. Quæ propterea etiam vitæ civili adversari censentur.

Porrò causæ, quæ Barbariem in Rep. inducunt, sunt avaritia & studium neglectus aut plane defectus.

Malorum verò civilium causa esse solet iniqua aut nulla premiorum distributio &c.

Morborum. & contagiorum variæ causæ esse solent, Intemperantia civium, impuritas aeris, cl. acarum, immundicia, & rator: via immundities.

Denique rerum naturalium defectus proficisci solet à neglectu Agriculturae, Metallorum, Opificiorum & Mercaturæ.

Nummorum deficientia & corruptio à defectu metallorum & exportatione illicita &c.

Erarii publici inopia à mediis deficientibus, nimis expensis &c.

Paupertatis civium cause esse solent Otium, pigritia, prodigalitas, luxus in victu & amictu, in edifiis, in conviviis: nimie contributiones & immensa vectigalia.

Præterea Calamitates publicæ, Lues & interitus ammantissimi, Pestis & contagia, Incendia, Diuina, Pluviositas, Ariditas, Sterilitas, Nix immoderata, Grandines, Eulmina, Terræ motus, Naufragia, Locustarum copia & edacitas murum, Urforum & luporum grassatio. Commotus & transitus frequens militum.

Denique nimium incrementum populi & Fex hominum, valde mendicantes, Cingari, Moriones, Decottores bonorum, Banditi, Milites vagabundi, Peregrini suspecti, exploratores & proditores, avaritia, Illustriones, Circulatores, olla fortune professores, rabula, octosi, spectaculorum spectatores, frequentantes popinas, valde incommodant Reipubl. emolumento:

Et hæc in universum & summam de causis primi generis malorum civilium.

Familiarum verò & populi decrementi mors naturalis, pestes, & coelibatus, connubiorumq; contemptus, non minima causa est

Corruptele etiam, quæ singulas politias adficiunt, plurimas causas habent.

Ut etiam Tyrannis, Alliasis, Synchelis, Anastrophe, partim superius dictas communes causas: partim singulares in quovis statu habent, de quibus suo loco & tempore prolixius.

Satis sit jam indicasse summarie, qui morbi & quæ causæ eorum in Rep. emergere soleant.

De Prognosticis morborum civilium.

HActenus de morbis & causis eorum : sequitur Curatio, quæ *Prognosticis* & *Remediis* perficitur.

Cum enim nullum malum politicum curari possit nisi antè cognitum fuerit; atque sæpè Principes & Magistratus vitia & defectus latent; Idèò necesse est, ut in morbos imminentes & præsentés sivè etiã futu-
ros inquirent.

Quod fit *exploratione* omnium negotiorum, conatuum & animorum Principum & populorum exterorum in primis vicinorum, utrum benè an malè in nostram *Rep.* adfecti sint.

Tum *inquisitione* vitiorum & criminum aliorumque defectuum, qui in *Rep.* occurrant & occultentur.

Quod institui potest modo aperto vel occulto.

Quà de causâ & *proditiones* tolerandæ & fovendæ.

Interest enim *Reip.* & Principis mores, nutus, consilia & facta non tantum civium, verum etiã Magistratuum aliorumque ministrorum publicorum norasse & observasse &c.

De Remediis.

Remedia politica sunt, quæ malis in *Rep.* *profluxis* medentur.

Quæ etiã applicanda vel *ratione rectâ vel obliquâ* & occulta. Adèò, ut quando via recta in curandis malis præsertim necessitatis tempore procedere in tutum videatur, tutius arte quâdam & sophismate civili utendum sit.

Medendum enim est malis civilibus appositè, citò & tutò, prudetiæ ductu, si rectè mederi velis, quod, ob circumstantiarum obstacula, mediis ordinariis modoque aperto experiri semper non licet.

Et quia morbus à causâ initium & progressum capit, *causa*, quantum fieri potest, primum removenda est, post ipsum malum, vel saltem, ut causâ sublata, morbus sua sponte cesset.

Inchoandum quoque *ab iis malis, quæ perniciosiora & periculosiora cæteris.*

Qualia sunt quæ adversus *statum & salutem* Resp. tendunt.

Extremis malis extrema remedia quærenda. In *motu* teratis sapius reiteranda: *Publica mala* in curando privatis præferenda: *Novis* nova antidota aut similia veteribus adhibenda.

Interim *pluribus malis* concurrentibus, minus fuerit *tolerandum*, ut deteriora saltem ordine & successu temporis tollantur.

Hæc remedia politica esse solent, *coërcitiones civium censura, pœna, & id genus alia media.*

De Prophylacticis.

PORTIO Remedia sunt duplicia, Prophylactica & Therapeutica.

Cum mala sint imminuentia vel inhærentia.

Prophylactica medicina politica occupatur in morbis, causisque morborum imminuentibus avertendis ut Remp. à corruptione præservet.

Remedia itaq, Prophylactica antè omnia tentanda. Cum melius sit prævenire, quàm post vulneratam causam remedium quærere, juxta illud:

Principis obsta, sero medicina paratur.

Præsciendū nimirum non tantum causas malorum proximas, verum etiam remotas & occasiones. Adeo ut priusquam malum imminens existat & virus capiat, aversum fuerit.

De Therapeuticis.

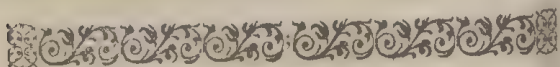
QUOD si mala jamdudum radices egerint, adhibenda sunt Remedia *therapeutica*, quæ malis infixis medentur, ea vel *mitigando* vel *tollendo*.

Cum mala sint medicabilia quædam; quædam immedicabilia, quæ admodum tenacia & inveterata & veluti hereditaria, *Quæ plerumq; populorum sunt. singularia*, & universos populos inficiunt, ut sine detrimento & interitu totius Reip. tolli non possint, mitigatione tantummodò utendum est, ut ne dum partem curare velis, integrum corpus destruas.

Cæteris quæ salvâ Rep. eradicari possunt, minimè connivendum est.

Restaret jam ut singulorum morborum & malorum civilium medelam ordinè instituerem, nisi modum partitionum excedere viderer. Idcirco totum medendi negotium Institutionibus Politicis reservabitur, quod tamen interim prudentiæ Politici commissum velim.

Τῷ Θεῷ μόνῳ δόξα.

E L E N C H U S,
sive
S E R I E S L I B R O R U M
& capitum.

E L E N C H U S L I B R I I.

De Repub. Fundandâ.

Ubi Politia & Politicus 31
Quid Respub. Uno civilis, & Imperium
generativum 32
Quae partes Imperij 31
Quis constituat Resp. & quo fine
De partibus artis Politicae

De partibus Reipub.

De Familiis

De Civitate

De Majestate

De summi Imperij functionibus

De Principe, statu & distinctione Reipub.

De Monarchia

De modis constituendis Monarchiam

De Electione

De Successione

Inauguratio

Distinctio Monarchiae

De Aristocratiâ & Democratiâ

De Imperio Moderato publico, Jurisdictione, Judicio
animadvertendi potestate &c.

De Obje

<i>De Obsequio & Subditis</i>	53
<i>De Fundatione seu Constitutione rerum ad Rempub. per-</i> <i>inentium</i>	55
<i>De Agriculturâ</i>	56
<i>De Opificiis</i>	57
<i>De Mercaturâ</i>	59
<i>De Nummis</i>	60
<i>De Loco siue Regione Reipub.</i>	63
<i>De Territorio</i>	64
<i>De Structurâ Edificiorum, Urbis, Suburbiorum, de Vi-</i> <i>is, Locisq. publicis & privatis</i>	65

ELENCHUS LIBRI II.

De Repub. Conservandâ.

D E Repub. ordinandâ & distinguendâ in Status	68
<i>De Fundis & Agris publicis.</i>	70
<i>De Aerario</i>	ibid.
<i>De Patrimonio singulorum</i>	71
<i>De Collegiis, Corporibus & Universitate</i>	72
<i>De Disciplinâ & Artibus</i>	73
<i>De Scholis</i>	75
<i>De Doctrinâ sacrâ, Religione & Ecclesiâ</i>	77
<i>De Jure constituendo in Repub.</i>	80
<i>Quid Equitas, & quod in Proportionem Harmonicâ</i> <i>consistat.</i>	81
<i>Quid Jus Politicum</i>	82
<i>De Principiis Juris Politici, & de Jure Natura</i>	83
<i>De Jure Gentium</i>	84
<i>De Jure Civili siue Proprio</i>	85
<i>De Sanctione Juris & Lege</i>	86
<i>De Privilegio</i>	87.

De Scripturâ, partibus & publicatione Legis	88
De Consuetudine	ibid.
Juris divisio in publicum & privatum	89
De jure summi Imperii, Status, Reipubl. & Principis:	
Tum jure rerum publicarum & principalium	89
De jure publico sacro	90
De jure publico Civili	ibid.
De jure publico Militari	ibid.
De jure privato Personarum	91
De Statu hominum in Repub.	ibid.
De Obligatione	92
De jure Rerum singulorum	ibid.
De jure Civium speciali	93
De jure familiarum	ibid.
De Tutelâ & Curatelâ	94
De Emendatione Propinquorum	ibid.
De Incitamenti Obsequio	95
De Censurâ	ibid.
De Pœnâ	96
De Premiis	97
De Exemplo	99
De Repub administrandâ	ibid.
De Personis administrantibus	100
De Muneribus	ibid.
De Formâ administrandi, quæ Politia dicitur	102
De Magistratibus	103
De Judice	ibid.
De Officialibus	104
De Oratoribus & Legatis	ibid.
De Politia privatâ	105
De Senatu & Consiliis	ibid.
De Remissionibus, Laxamentis, alijsq; Voluptatis de-	
core	

<i>cora civium exercitiis</i>	106
<i>De tuendâ & defendendâ Repub.</i>	108
<i>De Armis & Militibus</i>	<i>ibid.</i>
<i>De Custodiâ Militari tempore pacis</i>	109
<i>De Bello</i>	<i>ibid.</i>
<i>De Munitionibus, quibus Respub. defenditur & stabi-</i> <i>litur</i>	110
<i>De Amicitia publicâ</i>	111
<i>De Fœdere, Clientelâ & Patrocinio</i>	112

ELENCHUS LIBRI III.

De Repub. Amplificandâ.

D <i>E Augmento Populi</i>	115
<i>Incrementum Familiarum</i>	<i>ibid.</i>
<i>Frequens peregrinorum commigratio & receptio</i>	116
<i>De Incremento rerum</i>	117
<i>De amplificando Territorio</i>	119

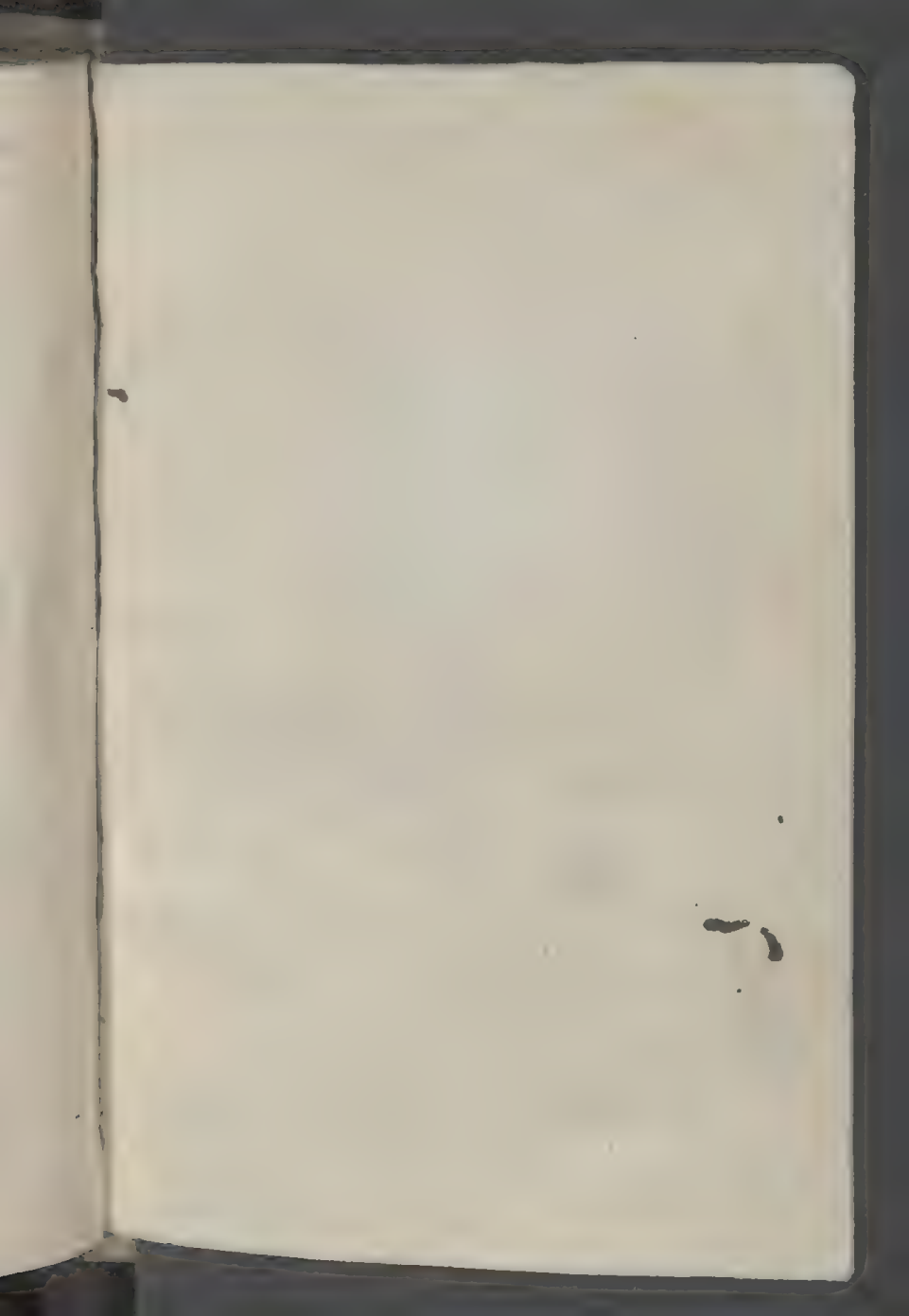
ELENCHUS LIBRI IV.

De Repub. Curandâ.

D <i>E Morbis Reipub.</i>	121
<i>Causa Morborum Civilium</i>	125
<i>De Prognosticis Morborum Civilium</i>	129
<i>De Remediis</i>	<i>ibid.</i>
<i>De Prophylacticis</i>	130
<i>De Therapeuticis</i>	131

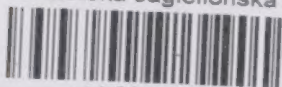
F I N I S.

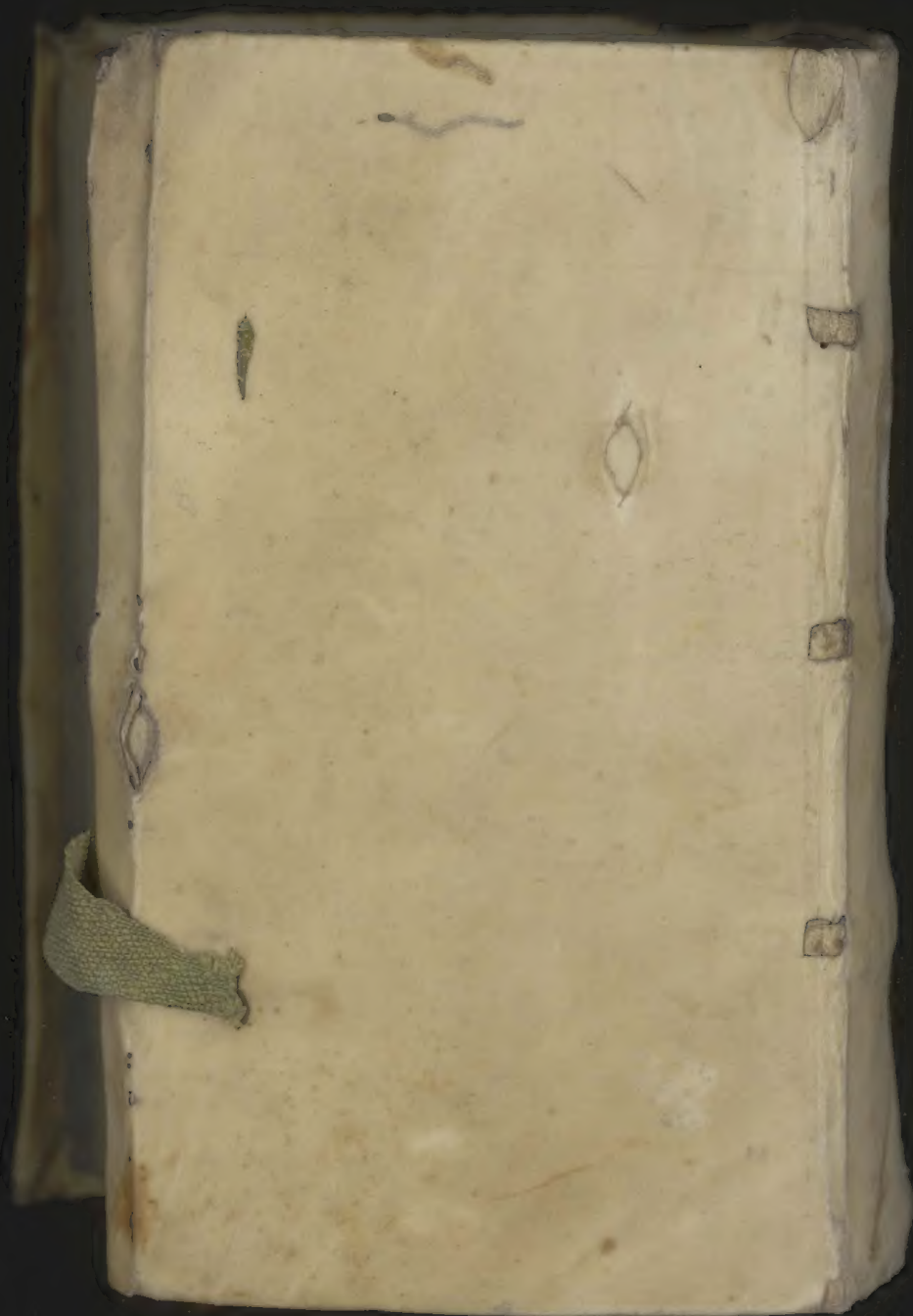

Biblioteka Jagiellońska

stdr0025099

МѢТНАТНІ

саз. Ресулави

іовн 2

